

**EKONOMI
HÖGSKOLAN**
Lunds universitet

Företagsekonomiska institutionen
Kandidatuppsats, Maj 2005

Redovisning av finansiella instrument

**- en praxisundersökning av svenska
företag mot bakgrund av övergången till
IAS 39**

Handledare
Gunnar Wahlström

Författare
Emmelie Holmgren
Sofia Rahm

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** Redovisning av finansiella instrument –en praxisundersökning av svenska företag mot bakgrund av övergången till IAS 39
- Seminariedatum:** 2005-04-31
- Ämne/kurs:** FEK 582, Kandidatuppsats, 10 poäng
- Författare:** Emmelie Holmgren och Sofia Rahm
- Handledare:** Gunnar Wahlström
- Företag:** Atlas Copco, Föreningssparbanken, Handelsbanken, Industrivärden, Investor, Nordea, Scania, SCA och SEB.
- Fem nyckelord:** IAS 39, redovisningsstandard, finansiella instrument, verkligt värde, säkringsredovisning
- Syfte:** Syftet med denna studie är att utreda vad svenska företag anser vara positivt respektive negativt med det nya sättet att redovisa finansiella instrument, som IAS 39 innebär. Tanken är även att se vad de anser om utvecklingen att allt fler poster nu redovisas till verkligt värde.
- Metod:** För att uppnå syftet med studien och för att få möjlighet till generalisering har en induktiv metod använts.
- Slutsatser:** Det råder delade meningar i frågan om IAS 39 är bättre än de tidigare gällande rekommendationerna när det gäller redovisning av finansiella instrument. De flesta företag tyckte dock att tanken med en harmonisering av redovisningsregler i Europa är bra. Industrieföretagen och investmentbolagen tyckte att en redovisning av alltfler poster till verkligt värde var positiv, medan bankerna var av motsatt åsikt. Gemensamt för samtliga företag var att utformningen av den nuvarande IAS 39 sågs som bristande.

Summary

- Title:** Financial instruments –an investigation of accounting practice in Swedish companies in the context of IAS 39
- Seminar date:** 2005-04-31
- Course:** Bachelor Thesis in Business Administration, 10 Swedish credits (15 ECTS credits)
- Authors:** Emmelie Holmgren and Sofia Rahm
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Key words:** IAS 39, financial instruments, fair value, hedge accounting, accounting standard
- Purpose:** The purpose of this study is to investigate what Swedish companies think about the new standard IAS 39. The purpose is also to investigate what they think about the development with an increasing amount of fair values in the accounting.
- Methodology:** The methodology that has been chosen in this study is inductive methodology. This has been done in order to achieve the purpose of the study and to be able to generalize.
- Conclusions:** The opinions and thoughts about IAS 39 are very different in different companies. Most of the companies thought the harmonization of accounting standards were good. The Industrial companies and the Investment companies thought that more fair values in the accounting were positive, but the Banks had the opposite opinion. A common opinion for all companies is that they do not like IAS 39 as it is shaped today.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INTRODUKTION	7
1.1	INLEDNING	7
1.2	PROBLEMDISKUSSION.....	8
1.3	SYFTE.....	9
1.4	FORSKNINGSFRÅGA.....	9
2	LITTERATURGENOMGÅNG.....	10
2.1	INLEDNING	10
2.2	REDOVISNINGENS ROLL I SAMHÄLLET.....	10
2.3	REDOVISNINGsutveckling	13
2.4	HARMONISERING AV REDOVISNINGSREGLER.....	14
2.5	TRANSAKTIONSORIENTERAD REDOVISNING VS VERKLIGT VÄRDE	15
2.6	IAS 39.....	17
2.6.1	<i>Finansiella instrument</i>	17
2.6.2	<i>Klassificering och värdering</i>	18
2.6.3	<i>Verkligt värde enligt IAS 39</i>	20
2.6.4	<i>Säkringsredovisning enligt IAS 39</i>	21
2.6.5	<i>Bankers påverkan av IAS 39</i>	22
2.7	KAPITELSAMMANFATTNING.....	23
3	METOD	25
3.1	INLEDNING	25
3.2	VALD METOD	25
3.3	URVALSSTRATEGIER	26
3.3.1	<i>Val av företag</i>	26
3.3.2	<i>Val av respondenter</i>	27
3.4	DATAINSAMLING.....	28
3.4.1	<i>Sekundärdata</i>	28
3.4.2	<i>Intervjuer</i>	29
3.4.3	<i>Seminarium</i>	31
3.5	ANALYSMETOD	31
3.6	KÄLLKRITIK	32
3.7	KAPITELSAMMANFATTNING.....	34
4	RESULTATREDOVISNING.....	35
4.1	INLEDNING	35
4.2	ICKE-FINANSIELLA FÖRETAG.....	35
4.2.1	<i>Förberedelser</i>	35
4.2.2	<i>Klassificering</i>	36
4.2.3	<i>Säkringsredovisning</i>	37
4.2.4	<i>Värdering av onoterade innehav för investmentbolag</i>	39
4.2.5	<i>Verkligt värde</i>	40
4.2.6	<i>Effekter av IAS 39</i>	42

4.3	FINANSIELLA FÖRETAG	43
4.3.1	<i>Förberedelser</i>	43
4.3.2	<i>Klassificering</i>	43
4.3.3	<i>Verkligt värde</i>	44
4.3.4	<i>Säkringsredovisning</i>	45
4.3.5	<i>Effektivitetsmätning för säkringsredovisning</i>	47
4.3.6	<i>Carve outs</i>	48
4.3.7	<i>Åsikter om IAS 39</i>	49
4.4	KAPITELSAMMANFATTNING	52
5	SLUTDISKUSSION	54
5.1	INLEDNING	54
5.2	FORSKNINGSFRÅGAN BESVARAS	54
5.3	BIDRAG TILL TEORIN	57
5.4	REFLEKTIONER ÖVER STUDIEN	59
5.5	FÖRSLAG TILL FORTSATT STUDIER	60
6	KÄLLFÖRTECKNING	63
	BILAGA 1. INTERVJUADE FÖRETAG	67

Förkortningslista

AFIC	Association Francaise des Investisseurs en Capital
ARC	Accounting Regulatory Committee
BVCA	British Venture Capital Association
EVCA	European Private Equity and Venture Capital Association
FAS	Financial Accounting Standard
FASB	Financial Accounting Standards Board
GAAP	Generally Accepted Accounting Principles
IASC	International Accounting Standards Committee
IASB	International Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standards
IFRS	International Financial Reporting Standards
SEC	Securities and Exchange Commission
ÅRL	Årsredovisningslagen
ÅRKL	Årsredovisningslag för kreditinstitut och värdepappersbolag

1 Introduktion

1.1 Inledning

Det har gjorts ett flertal försök till att utveckla standarder för att ena principerna för hur mätning, värdering och presentation av finansiella instrument ska ske. International Accounting Standards Board, IASB, och Financial Accounting Standards Board, FASB, är de organisationer som spelat den största rollen vid uppsättning av regler för detta ändamål. IASB utarbetar redovisningsstandarder på internationell nivå och FASB kan sägas vara IASBs amerikanska motsvarighet. FASB utvecklar de regler som amerikanska börsnoterade företag måste rätta sig efter och har haft en stor påverkan på IASB (Remlein, 2004).

År 1995 då Sverige blev medlem i Europeiska Unionen uppkom en skyldighet att, förutom sina egna regler, även följa de gemensamma lagar och bestämmelser som EU beslutar om. EU-Parlamentet och Rådet vill förbättra jämförbarheten av redovisningshandlingar och skapa förutsättningar för en integrerad och effektiv kapitalmarknad inom unionen. De ville även underlätta konkurrensen och rörligheten av kapital. (EG förordning nr 1606/2002) Den 19 juli 2002 fastslog Europaparlamentet i samråd med Rådet att alla börsnoterade företag inom hela Unionen ska anpassa sin koncernredovisning till IASBs redovisningsstandarder IAS/IFRS.

IASB har framförallt två standarder som behandlar finansiella instrument, IAS 32 och IAS 39. Den första standarden gällande finansiella instrument utvecklades år 1995. Detta var IAS 32, *Finansiella instrument: upplysningar och klassificering*. I denna behandlas hur finansiella instrument bör klassificeras och vilka upplysningar som ett företag ska lämna om dem. Ett par år senare avslutades även arbetet med den andra standarden, IAS 39 *Finansiella instrument: Redovisning och värdering*. IAS 39 var resultatet av mycket ett långt arbete för att utveckla en standard som fokuserar på hur och när företag ska redovisa sina finansiella instrument samt hur de ska värderas (Barlev & Haddad, 2003, Jones & Venuti, 2005). Eftersom IAS 39 behandlar redovisning och värdering av alla finansiella tillgångar och skulder är det ett mycket omfattande dokument. (Jones & Venuti,

2005) Standarden innefattar rekommendationer om bland annat när en finansiell tillgång eller skuld ska tas upp i redovisningen, vad som då ska tas upp, redovisning av derivattransaktioner och säkringsredovisning. Den version av IAS 39 som nu gäller utfärdades av IASB i december 2003 (IASB, 2005).

När IASC (nuvarande IASB) började med arbetet att utveckla IAS 39, så var FASB den enda stora standardsättaren inom området. (Jones & Venuti, 2005) Eftersom FASB var de enda som tidigare hade utvecklat formella rekommendationer om finansiella instrument, ledde det till att många av FASBs regler fick ligga till grund för utformandet av IAS 39.

1.2 Problemdiskussion

IAS 39 är komplex och implementeringsprocessen innebär sannolikt en både resurs- och tidskrävande process hos svenska företag. IAS 39 skiljer sig mycket från vad som tidigare gällde på detta område i svensk redovisning och införandet medför således flera fundamentala förändringar för företagen. Grundidén i standarden är att värdering av finansiella instrument ska ske till verkligt värde. De finansiella instrumenten kommer därmed i allt större utsträckning istället för att som tidigare värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet, nu värderas till sitt verkliga värde (Deloitte, 2005). Eftersom även orealiserade vinster och förluster nu måste tas med i redovisningen leder det till att värdeförändringar i ett företag i allt större utsträckning kommer att visas direkt i resultatet. Volatiliteten eller svängningarna i resultatet kommer således att bli kraftigare än de tidigare varit, vilket har utmärkts som en av de största problemen med den nya standarden.

EU har inte antagit IAS 39 i sin helhet utan har gjort vissa förändringar. I den version som ska användas av europeiska företag har de lättat på vissa av reglerna gällande säkringsredovisning. De har även tagit bort en del av IASBs så kallade *fair value option*, vilket av många företag ses som mycket negativt. IASBs tanke med *fair value option* var att företag skulle ha möjlighet, men inte skyldighet, att tillämpa marknadsvärdering på alla sina finansiella instrument. När EU i oktober 2004 skulle godkänna IAS 39 tog de dock bort vissa av dessa möjligheter, bland

annat möjligheten för företag att marknadsvärdera egna skulder. De förändringar som EU gjort i grundversionen kallas allmänt för *carve-outs*¹.

Det transaktionsorienterade synsättet håller över hela världen på att frångås till förmån för en redovisning baserad på verkliga värden. Detta har lett till en internationell diskussion kring hur lämpligt det egentligen är med verkligt värde och marknadsvärdering (t.ex. Barlev & Haddad, 2003 och Combes-Thuelin & Escaffre, 2004). Diskussionen handlar om huruvida värdering till verkligt värde ger en bra bild av ett företags ekonomiska ställning eller inte. Föreliggande studie har sin utgångspunkt i denna debatt och utreder hur svenska företag förhåller sig till IAS 39, men också till den utveckling som standarden är ett resultat av.

Det har tidigare gjorts ett antal undersökningar om IAS 39. Många av dessa har dock syftat till att försöka förutsäga vad effekterna av regeln kommer att bli. Eftersom implementeringen är obligatorisk från och med år 2005 är en undersökning av hur svenska företag faktiskt behandlar IAS 39 erfordrad. Det finns, vad författarna känner till, ännu inte några aktuella undersökningar om vad svenska företag efter första januari 2005 anser om IAS 39, vilket motiverar till den här granskningen.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att utreda vad svenska företag anser vara positivt respektive negativt med det nya sättet att redovisa finansiella instrument, samt vilka skäl de har att tycka som de gör. Tanken är även att se vad de anser om utvecklingen att redovisa allt fler poster till verkligt värde.

1.4 Forskningsfråga

Hur förhåller sig svenska företag, efter första januari 2005, till redovisning av finansiella instrument enligt IAS 39?

¹ I fortsättningen kommer vissa engelska facktermer att användas. Det är dessa som används ute på företagen och eftersom det inte finns någon inarbetad översättning finns inte heller någon mening med att översätta dem. Detta medför dock en del underliga böjningar, eftersom engelskan blandas med svenska ändelser. Detta gäller främst ordet *carve-out*.

2 Litteraturgenomgång

2.1 Inledning

I detta kapitel redogörs för den tidigare gjorda forskning som är av intresse för studien. Det är tänkt att ge läsaren en inblick och en förståelse för den situation som råder idag. Kapitlet inleds med en beskrivning av redovisningens olika roller i samhället och lite om redovisningsutvecklingen i Sverige. Detta återföljs sedan av ett försök till att klargöra begreppet finansiella instrument, samt vad den nya redovisningsstandarden IAS 39 säger om redovisning och klassificering av dessa.

2.2 Redovisningens roll i samhället

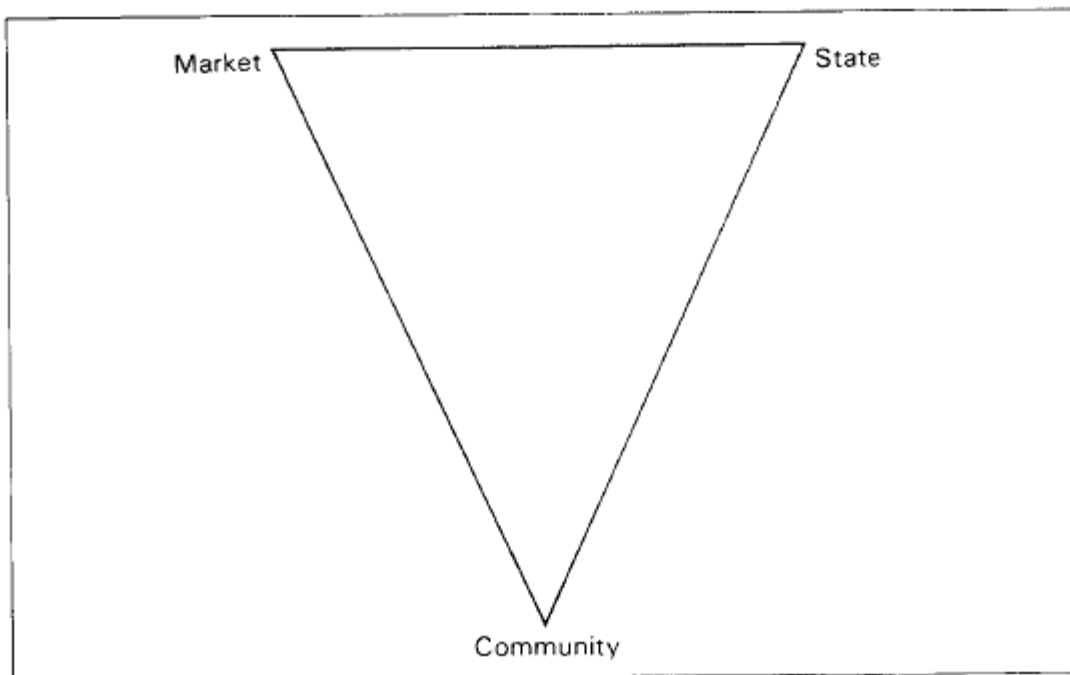
Vad som egentligen är redovisningens roll i samhället är ett ämne som under en längre tid varit mycket omdebatterat. Det har i Sverige funnits många tankar om och synsätt på redovisning under tidens gång. Det finns därmed även många idéer om vad redovisningens syfte är, vilket naturligtvis skapar både diskussioner och problem. Jönsson (1991) är bara en av alla dem som diskuterat detta. Han menar att oklarheten om redovisningens roll i samhället bland annat beror på att redovisningen haft så många skiftande roller under tidens gång. Det finns en missuppfattning om vilken roll redovisningen egentligen bör ha. Jönsson själv anser att syftet med redovisningen är att ge en god bild av den situation som ett företag för närvarande befinner sig i.

Det har gjorts många försök till att skapa ett enhetligt regelverk för redovisningen, men trots alla dessa ansträngningar anser inte Jönsson att det har lett till en klargöring av syftet med redovisningen. Även Willmott m.fl. (1992) har bidragit till denna diskussion. De skriver att uppfattningen bland allmänheten är att redovisningen är mycket komplicerad och inte någonting som gemene man har nytta av. De menar att denna uppfattning är felaktig. Vid närmare studier av redovisning så är den så mycket mer än bara en mekanism för att visa vilka

förpliktelser ett företag har och vilka transaktioner de gjort. Redovisningens uppgift är enligt dessa forskare att visa och kartlägga företagets kapital och således också visa vilken möjlighet till framtida utveckling och tillväxt företaget har. De menar således att redovisningens uppgift bör vara att fungera som en indikation på hur bra det går för företaget. De anser dock att det på senare tid har utvecklats en större medvetenhet om redovisningen i samhället. Gemene man har fått mer intresse och också en större kunskap om redovisning än de tidigare haft. Redovisningsregler börjar nu ses över och utökas och standardsättarna måste arbeta för att anpassa dem efter de nya krav som uppkommit från den allt mer intresserade marknaden.

Vikten för ett företag att anpassa sig till marknaden och sina investerare är något som även Fearnley, Hines och McBride (2004) tar upp. De menar att för att skapa ett förtroende mellan företag och marknad måste redovisningen hjälpa till att reducera den informationsasymmetri som finns mellan dessa parter. Enligt dem kan detta bäst göras genom en effektivare reglering av de redovisningsstandarder som finns idag.

Både Willmott m.fl. (1992) och Puxty m.fl. (1987) beskriver och använder sig av den modell över *"kampen över kapitalet"* som ursprungligen utvecklats av Streeck & Schmitter (1985) I modellen, som visas nedan, visar de på vilka olika roller som redovisningen kan ha och vad dessa leder till. Modellen är uppbyggd av tre komponenter: marknaden, staten och föreningar. Genom att jämföra dessa grupperns makt över redovisningen kan det upptäckas att de har olika sätt att styra och motivera beteenden, vilket kan skapa både motsättningar och klyftor. De faktorer som styr samordning kan ses som konkurrens, hierarkisk kontroll och solidaritet.

(Willmott m.fl. 1992)

- Marknaden styr genom den konkurrens som uppkommer där. Utvecklingen går allt mer mot att det är stora redovisningsföretag som sköter redovisningen, och därmed kommer den att gå mot att bli alltmer lika över hela marknaden.
- Staten styr genom hierarkisk kontroll. De beslutar om vad som ska gälla genom utvecklande av diverse regler och sanktioner. De kan kontrollera företags beteende genom att dessa måste följa de lagar och regler som staten bestämmer.
- Föreningar bidrar till att utveckla gemensamma värderingar och anger på vilket sätt dessa ska användas och styr således på detta sätt. De försöker även genom detta att påverka till solidaritet.

Puxty m.fl. anser att relationen mellan marknaden, staten och föreningar är mycket väsentlig men även problematisk. De ser problem med Streeck & Schmitters modell eftersom de anser att den endast fokuserar på de olika delarna, och inte på helheten. Det finns endast ett resonemang gällande vilket förhållande de olika delarna har till varandra och saknas helt en diskussion gällande helheten. (Puxty m.fl., 1987)

2.3 Redovisningsutveckling

I Sverige var redovisningen relativt oreglerad fram till 1930-talet. (Jönsson, 1991) Före Kreugerkraschen fanns det knappt någon reglering alls för externredovisning och denna var då i stort sett endast någonting mellan ett företags ledning och dess styrelse. I samband med Kreugerkraschen förlorade den svenska industrin mycket av sin legitimitet och detta brukar därför ses som en stor anledning till att externredovisningen på allvar börjar utveckla sig i Sverige.

Föreningen Auktoriserade Revisorer, FAR, har ända sedan 1930-talet haft en stor betydelse, och genom sin lobbyverksamhet bidragit mycket till redovisningsutvecklingen i Sverige. Det var de som började med utvecklandet av redovisningsstandarder i Sverige (Willmott m.fl., 1992, Puxty m.fl., 1987). FAR bildades redan år 1923. De arbetade på den tiden med att komplettera politiska beslut gällande redovisning, samt att visa på hur redovisning skulle behandlas i praktiken. 1976 beslutades att Bokföringsnämnden, BFN, istället skulle ta över detta arbete eftersom FAR ansågs vara för involverade för att ha hand om utveckling av redovisningsregler. BFN, som ansågs vara en mer opartisk organisation, betraktades därför som bättre lämpad för denna typ av arbete. (Willmott m.fl., 1992)

Det har alltid förekommit skillnader mellan olika länder då det gäller redovisning. (Willmott m. fl., 1992, Puxty m.fl., 1987) Dessa skillnader kan bero på saker som kultur och historia, men en stor bidragande faktor är hur mycket de som utvecklar lagar och regler ser till, och prioriterar, samhället. (Puxty m.fl., 1987) Det är olika lagar som gäller i olika länder och eftersom marknaderna och konkurrensen skiljer sig åt påverkar även detta att reglerna utvecklas åt olika håll. Willmott m. fl. (1992) menar att ett lands kultur har en stor påverkan på redovisningen. Även Jönsson (1991) menar att redovisningen kan vara ett kulturellt fenomen. Det har visat sig att det kan skilja mycket mellan hur olika länder tolkar och använder sig av samma regler. Willmott m. fl. menar att Sverige är ett land som generellt sett har varit villiga att acceptera och anpassa sig till utländska regler. Detta menar de kan bero på att många svenska företag är noterade på börser utomlands och således har en vana av att behöva följa andra regler än sina egna. Eftersom många olika regler gäller ser svenska företag det som positivt att reglerna internationellt sett liknar varandra. Ett gemensamt regelverk underlättar därför enligt Willmott m. fl. mycket för svenska företag.

Även om det råder stora skillnader i redovisningen i olika länder så finns det ofta likheter i hur olika länder försöker lösa problemen politiskt. De lösningar som olika länder kommer upp med på redovisningsproblem är förvånande lika och Willmott m. fl. tror därför att internationaliseringen i världen snabbt kommer att fortsätta öka. Redovisningsreglerna kommer alltmer gå mot samma mål och därför också bli mer lika mellan länder.

2.4 Harmonisering av redovisningsregler

I Europa håller nu en harmonisering av redovisningsregler på att ske. Artsberg (2004) tar upp problemen som finns med att införa de internationella IAS/IFRS standarderna i Sverige. Hon menar att i Sverige används de finansiella rapporterna av en större del av samhället än i många andra länder. Rapporterna inverkar här på faktorer som beskattning, ägarkontroll och kreditvärdighet hos företag. Många hävdar att IAS/IFRS ger en bättre värdering eftersom det med dessa regler uppvisas ett ”verkligare värde”. Artsberg menar att syftet med redovisning faktiskt inte är att ge ett så verkligt värde som möjligt, utan att det är att ge en information som kan användas av många skilda intressegrupper. Eftersom finansiella rapporter används av stora delar av samhället så skiljer sig, enligt Artsberg, informationen som de olika intressegrupperna kräver, betydande åt.

Fearnley, Hines och McBride (2004) menar att Europa har en stark önskan om att övergå till det amerikanska regelsystemet. De anser att den redovisningsutveckling som sker idag är ett resultat av diverse internationella politiska faktorer och att de förändringar som nu sker i Europa för att harmonisera redovisningen endast drivs för att EU vill signalera ett liknande regelsystem som USA. Det långsiktiga målet för EU är enligt Fearnley, Hines och McBride att europeiska företag som är listade på amerikanska börser, ska kunna få sina redovisningar godkända av SEC² utan att de ska behöva ta extra hänsyn till US-GAAP³.

McBarnet och Whelan (1992) tar upp de möjligheter som finns att använda regler för att undgå kontroll, utan att riktigt bryta mot dem. McBarnet och Whelan anser att då det finns specifika regler med precisa definitioner så finns en stor risk att

² Securities and Exchange Commission, övervakningsorgan för den amerikanska börsen

³ ”God redovisningssed” i USA

företag drar fördelar av det genom att utnyttja kryphål i regelverket. Jönsson (1991) är av motsatt åsikt. Han tar också upp skillnaden mellan abstrakta och specifika regler men hävdar att det ofta inte ger ett bra resultat att referera till abstrakta principer. Han menar att då en ändring av ett nuvarande sätt att göra någonting på ska ske så är det bättre att ange klara och tydliga anvisningar om vad som ska göras. Den information som sänds ut genom att referera till en abstrakt princip kommer enligt honom, att anpassas av mottagaren och således förvandlas till vad denne själv vill att informationen ska betyda.

Både Fearnley, Hines och McBride (2004) och Hodge och Pronk (2004) anser att det finns en informationsasymmetri mellan de som utformar redovisningsregler och de som använder dem. De tar bland annat upp att ända fram till Enron och Andersons kollaps i början på 2000-talet så litade hela världen på det amerikanska regelverket. Resultatet av kollapsen blev sedan att förtroendet förlorades hos den största kapitalmarknaden av alla, vilket även ledde till ett urholkat förtroende hos de flesta andra. SEC blev den stora syndabocken och mycket kritik riktades till det så strikt regelbaserade amerikanska systemet. Det ansågs att för mycket fokus i redovisningen hade lagts på form och alldeles för lite på det faktiska innehållet. Försöken att i USA återfå förtroendet hos marknaden har endast resulterat i fler regler, alltså mer av samma sak som tidigare låg till grund för problemen. Fearnley, Hines och McBride förvånas således mycket över att de europeiska regelinstitutionerna nu insisterar på kostsamma försök att efterlikna USAs redovisning och det regelsystem som finns där idag.

2.5 Transaktionsorienterad redovisning vs Verkligt värde

Den tidigare så vanliga transaktionsorienterade redovisningen håller nu över hela världen på att frångås. Detta har inom redovisningsprofessionen skapat en debatt om huruvida redovisning bör ske till det verkliga värdet eller, som tidigare, genom användandet av historiska kostnader. Det är de många starka åsikterna mot en redovisning baserad på historiska kostnader som lett till en efterfrågan på en redovisning som istället visar alla värden. Redovisningen håller på grund av denna debatt nu på att förändras och allt fler poster ska redovisas till verkligt värde (Barlev & Haddad, 2003)

Barlev och Haddad (2003) är bara några av dem som uttrycker en stark kritik mot transaktionsbaserad redovisning. De anser bland annat att vid en redovisning baserad på historiska kostnader uppkommer en möjlighet för företagsledningen att manipulera med vinster. Eftersom de historiska kostnader som ett företag har haft för exempelvis en tillgång ofta inte har så mycket att göra med vad tillgången är värd idag ges de ett utrymme att påverka företagets siffror och vrida och vända på dem för att visa dem till sin egen fördel. Det egentliga värdet på tillgången kommer därmed inte att visas i redovisningen. Detta ger företagsledningen en möjlighet att dölja sina egna misstag och eventuell avsaknad av bra ledningsförmåga.

Transaktionsbaserad redovisning kan enligt Barlev & Haddad förvränga finansiell information. Ett exempel är då den allmänna prisnivån förändras. Detta kommer vid redovisning baserad på historiska kostnader inte att märkas i redovisningen, eftersom det inte är det nuvarande värdet av ett företags tillgångar och skulder som visas. Att redovisa till historiska värden bortser även från förändringar i räntesatser och värdeförändringar på skulder. Det verkliga värdet visas således inte för aktieägarna, eftersom de över- och undervärden på tillgångar och skulder som existerar, inte alls visas. Det gör att det bokförda värdet på tillgångarna inte representerar dess verkliga värde. (Barlev & Haddad, 2003)

Barlev och Haddad (2003) menar att eftersom redovisning till verkligt värde visar det aktuella värdet på en tillgång är det ett mer relevant mått än historiska kostnader. Aktieägarna ges med det verkliga värdet ständigt information om värdet på sina aktier och således också om förändringar och svängningar i värdet på sitt kapital. När det verkliga värdet används tas inte bara konstaterade vinster och förluster, utan även orealiserade sådana, med i beräkningen. Combes-Thuelin och Escaffre (2004) uttrycker, till skillnad från Barlev & Haddad, kritik mot att redovisa orealiserade vinster och förluster. De menar att verkligt värde skapar en volatilitet för någonting som egentligen inte har hänt, eftersom ingen riktig transaktion har ägt rum. De menar även att det kan bli svårt att urskilja vad eventuella fluktuationer i ett företags resultat kan bero på. Svängningarna kan bero på förändringar på marknaden, men det kan även bero på faktorer som ledningens kompetens, och att dessa skött sig mer eller mindre bra.

Redovisningsorganen är naturligtvis också inblandade i denna debatt. De jobbar för att få redovisningen att visa så relevant information som möjligt. För att få relevant information menar de att mer hänsyn måste tas till användarnas behov. Företag ska visa sådan information för sina intressenter som är användbar för dem när de ska diverse ta beslut. I USA uttryckte år 1990 Douglas Breeden, dåvarande

ordförande i SEC, en åsikt om att det verkliga värdet var det enda relevanta måttet och föreslog att finansiella institutioner skulle vara tvungna att rapportera alla sina finansiella investeringar till marknadsvärden. SEC har därefter beslutat att all information som kan påverka ett beslut angående investeringar måste lämnas i ett företags redovisning. Genom detta beslut visade de att de nu inte längre kommer att tolerera att någon döljer vissa av sina tillgångar eller skulder. En investerare har rätt till och måste kunna få fullständig information om företaget. (Barlev & Haddad, 2003) Efter detta har det rådigt många diskussioner i USA om huruvida redovisning med utgångspunkt från historiska kostnader, eller till verkligt värde är det bästa. IASB har, som tidigare nämnts, till stor del arbetat från samma utgångspunkter som FASB och arbetar därför nu också mot en redovisning till verkligt värde. Det faktum att dessa två standardsättare utvecklar och implementerar liknande standarder gör att stora delar av världen i framtiden kommer att vara tvungna att följa dessa regler.

2.6 IAS 39

2.6.1 Finansiella instrument

Begreppet finansiella instrument är abstrakt, brett och omfattande (Wahlström, 2000). Det kan därför vara svårt att få grepp om vad det egentligen är eller står för. Det är inte heller så vanligt att begreppet definieras i litteraturen men eftersom denna studie (och IAS 39) handlar om just finansiella instrument kommer här ändå ett försök till att, med hjälp av IAS 32, förklara i korthet vad begreppet står för.

Ett finansiellt instrument definieras i IAS 32, punkt 11, som:

”varje avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller egetkapitalinstrument i ett annat företag”

De finansiella tillgångar som ett företag har kan således bestå av något av följande:

- kontanter
- egetkapitalinstrument utgivna av ett annat företag
- avtalsenlig rätt att erhålla kontanter eller annan finansiell tillgång från ett annat företag

En finansiell skuld är en skyldighet att, genom ett avtal, erlægga kontanter eller annan finansiell tillgång till ett annat företag. Detta gör att både låne- och leverantörsskulder är finansiella skulder, eftersom de innebär en avtalsenlig skyldighet att göra detta.

Ett egetkapitalinstrument är ett avtal som ger en återstående rättighet i företagets tillgångar efter att avdrag har skett för alla skulder. Detta innebär att aktier i ett företag är ett egetkapitalinstrument, eftersom aktieägarna vid en likvidation har en rättighet i företagets tillgångar efter det att de betalat sina skulder.

2.6.2 Klassificering och värdering

Enligt punkt 9 i IAS 39 ska ett företags finansiella tillgångar, då de uppkommer, klassificeras i en av följande fyra portföljtyper. Denna klassificering bestämmer sedan hur tillgångarna ska värderas i redovisningen. På dessa kategorier finns svenska översättningar. Det har dock under studiens gång inte uppfattats som att de har fått någon genomslagskraft, utan det är de engelska namnen på kategorierna som används ute på företagen.

- **Loans and receivables**
Lån och andra fordringar som har sitt ursprung i företaget och som inte innehas för handel
- **Held to maturity**
Finansiella placeringar med fast löptid avsedda att innehas till förfall

Finansiella tillgångar tillhörande någon av de två första kategorierna, *Loans and receivables* och *Held to maturity*, redovisas enligt samma värderingsregler som tidigare gällt för anläggningstillgångar samt finansiella tillgångar som innehas på lång sikt eller till slutförfalldatum. Värderingen sker således genom att anskaffningsvärdet minskas med årliga avskrivningar.

- **Held for trading**
Denna kategori innefattar finansiella tillgångar avsedda för handelsändamål. Här ingår även alla derivat som inte används till säkringsredovisning. Dessa tillgångar ska redovisas till verkligt värde med förändringar av det verkliga värdet i resultaträkningen. Värt att notera är att den svenska översättningen på denna kategori är: Tillgångar värderade till verkligt värde.
- **Available for sale**
Finansiella tillgångar som är tillgängliga för försäljning. Kategorin *Available for sale* omfattar alla tillgångar som inte hör hemma i någon av de andra tre kategorierna. Aktieinnehav som innehas på lång sikt får inte längre klassas som anläggningstillgångar utan de ska nu tas in under denna kategori. Tillgångar som klassificerats här värderas till verkligt värde i balansräkningen med värdeförändringarna över Eget kapital. Först när tillgången avyttrats påverkar värdeförändringen Årets resultat.

De finansiella skulderna ska även de klassificeras. Här finns dock endast två kategorier att välja bland.

- **Financial asset or liability that is classified as held for trading**
Här ingår de skulder ett företag har för handelsändamål. Dessa värderas till verkligt värde.
- **Financial liabilities that are not held for trading and not designated at fair value through profit or loss**
Denna kategori har på svenska översatts med det något kortare: Övriga skulder och värderas med utgångspunkt från anskaffningsvärdet.

(Axelman, Phillips & Wahlquist, 2003)

IAS 39 är en komplex standard och bygger på principer som kräver mycket definitioner och tolkningar. Många är de åsikter som finns om standarden och om dess lämplighet som internationellt gångbar regel. Eftersom IASB sett mycket till sin amerikanska motsvarighet FASB vid utformningen av denna standard har en diskussion uppkommit om huruvida den är lämplig att använda som europeisk

standard. Det finns i USA som bekant mycket mer regler för hur redovisningen ska se ut än i Europa (Willmott m. fl., 1992).

Artsberg (2004) är en av dem som uttrycker en oro för att tillämpa internationella likadana redovisningsstandarder i alla länder. Hon ser bland annat ett problem med en tillämpning av IASBs regler i Sverige och menar att dessa inte alls är lika objektiva som de regler som tidigare gällde. Eftersom det inte är realistiskt att tro att Sverige kan påverka en så stor organisation som IASB och deras beslut så tar Artsberg upp risken för att Sverige i framtiden helt kommer att förlora inflytandet över sin redovisningsutveckling.

Även Hernández (2003) ser ett flertal problem med IAS 39. Han menar att eftersom beräkningen vid värdering av finansiella instrument kan ske på så många olika sätt, finns en möjlighet att företag tolkar reglerna olika, eller helt enkelt väljer att redovisa på det sätt som bäst passar deras syften. Det är således inte säkert att företag med likadana finansiella instrument kommer att redovisa dessa på samma sätt. Detta menar Hernández kommer att resultera i att jämförelser mellan företags redovisningar i framtiden kommer att minska i relevans.

2.6.3 Verkligt värde enligt IAS 39

IAS 39 har som mål att skapa en mer rättvisande bild av den finansiella risk som företag är exponerade för. Huvudprincipen i IAS 39 är att finansiella tillgångar ska värderas till verkligt värde. Värdeförändringarna kommer sedan att påverka resultaträkningen, även om vinsten eller förlusten inte är realiserad. (Axelman, Phillips & Wahlquist, 2003)

Då Årsredovisningslagen, ÅRL, används för att få en definition av verkligt värde återfinns följande:

”...marknadsvärdet utan avdrag för försäljningskostnader.”

IAS 39 (punkt 9) har en något tydligare definition:

”...det belopp till vilket en tillgång skulle kunna överlätas eller en skuld regleras, mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen genomförs”

Syftet med att fastställa det verkliga värdet är att se vilket marknadspris det finansiella instrumentet skulle ha om det funnits på en aktiv marknad. (IAS 39, VT 71) I de fall det redan finns publicerade prisnoteringar på en aktiv marknad är således detta det bästa beviset på det verkliga värdet. VT 72 i IAS 39 anger att den aktuella köpkursen eller säljkursen för finansiella tillgångar och skulder vanligtvis är ett lämpligt marknadspris.

I de fall det inte finns en aktiv marknad för ett finansiellt instrument anger IAS 39 (VT 74) att företaget ska ta fram det verkliga värdet genom att använda en värderingsteknik. En värderingsteknik innefattar enligt standarden:

- *att använda nyligen genomförda transaktioner mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och har ett intresse av att transaktionen genomförs, om sådana finns tillgängliga*
- *hänvisning till aktuellt verkligt värde för ett annat instrument som i allt väsentligt är likadant*
- *analys av diskonterade kassaflöden och optionsvärderingsmodeller*

Standarden anger även att:

”Skulle det finnas en värderingsteknik som är användbar bland marknadsdeltagare för att prissätta instrumentet, och denna teknik har visat sig ge tillförlitliga uppskattningar av priser som kan erhållas i faktiska marknadstransaktioner, så bör företaget använda sig av den.”

2.6.4 Säkringsredovisning enligt IAS 39

En säkring är en transaktion som görs för att minska den eventuella risk som finns i en annan transaktion. Enligt IAS 39 får företag endast använda sig av säkringsredovisning om vissa speciella krav är uppfyllda. Kraven är främst omfattande effektivitets- och dokumentationskrav. De krav som finns är enligt IAS 39 (punkt 76) att:

- (a) de säkrade riskerna tydligt kan identifieras,*
- (b) säkringens effektivitet kan visas och*

(c) det är möjligt att säkerställa en specifik identifiering mellan säkringsinstrumentet och skilda riskpositioner.

Användning av säkringsredovisning gör att resultatet inte blir lika volatilt som det annars skulle ha blivit. Det som däremot händer speciellt vid kassaflödessäkring är att resultatet påverkas inte förrän den säkrade posten belastar resultaträkningen. Denna post kommer istället under tiden att visas i det egna kapitalet, vilket leder till att volatiliteten där ökar.

För att säkringsredovisning enligt IAS 39 ska vara tillåtet krävs ett stort administrativt arbete. I IAS 39 (punkt 88a) står vilken information som krävs för att något ska få säkringsredovisas:

”Denna dokumentation skall omfatta identifiering av säkringsinstrument, den säkrade post eller transaktion, karaktären på den risk som säkras samt hur företaget kommer att bedöma säkringens effektivitet vad gäller att täcka av exponeringen mot förändringar i den säkrade postens verkliga värde eller kassaflöden som är hänförliga till den säkrade risken.”

2.6.5 Bankers påverkan av IAS 39

Bankindustrin över hela världen anser att deras verksamhet kommer att lida allvarliga skador av IAS 39. (Svenska Bankföreningen, 2002) Det har framförts stark kritik från banker på grund av de allvarliga skadeverkningar som IAS 39 anses medföra. En stor del av kritiken syftar till att IAS 39 är så starkt påverkad av amerikanska förhållanden och amerikansk redovisningspraxis. USAs normgivning på redovisningsområdet är, som tidigare nämnts, mer baserad på strikta regler än den svenska. Svenska redovisningsstandarder har av tradition varit mer fokuserade på principer. Bankföreningen anser att det amerikanska synsättet inte passar in på de europeiska förhållandena och menade redan år 2002 (Svenska Bankföreningen, 2002) att IAS 39 inte borde godkännas i sin dåvarande utformning. Förändringar i denna standard har gjorts sedan dess, men bankerna är ännu inte nöjda. Invändningarna som Bankföreningen har är främst riktade mot del av IAS 39 som behandlar säkringsredovisning. De tycker inte att den ger en rättvisande bild av bankers resultat och ställning och det blir således inte heller möjligt att ge en rättvisande redovisning. Reglerna går emot de metoder som bankerna tidigare använt för att hantera risker och införandet av IAS 39 försvårar därmed säkringen av ekonomiska värden. Tidigare säkrade banker många poster

internt för att hantera risker, men för att uppfylla kravet för säkringsredovisning enligt IAS 39 måste det numer vara en transaktion med en extern part. Dessa regler kommer att leda till att fler externa transaktioner kommer att tvingas fram, vilket i sin tur leder till ökad risk för problem med motparter och betalningar. Det faktum att bankernas riskhantering kommer försvåras anser Bankföreningen även ger ökade risker för hela det finansiella systemet i Sverige. IAS 39 kommer även enligt Bankföreningen att skapa oönskade effekter i resultaträkningarna, vilka inte motsvaras av verkliga resultatsvängningar. Regeln visar den ekonomiska innebörden av affärer på ett dåligt sätt och kommer att ha betydande inverkan på sättet som svenska banker arbetar. (Svenska Bankföreningen, 2002)

2.7 Kapitelsammanfattning

Både Jönsson (1991) och Willmott m. fl. (1992) anser att det inte står helt klart vad redovisningens roll i samhället egentligen är. Willmott m. fl. anser att den allmänna uppfattningen är att redovisningsinformation är för komplicerad och därmed inte någonting för gemene man. Redovisningsutvecklingen måste således leda till att ett intresse skapas hos allmänheten. Det är mycket viktigt för ett företag att förstå vilken information som efterfrågas av marknaden för att kunna få investerarnas förtroende (Hodge & Pronk, 2004, Fearnley, Hines & McBride, 2004).

I Sverige var redovisningen relativt oreglerad ända fram till 1930-talet och Kreugerkraschen. Efter det började utvecklandet av redovisningsstandarder i Sverige. (Jönsson, 1991) Willmott m. fl., (1992) & Puxty m. fl., (1987) menar att redovisningsregler är starkt influerade av kulturen och historien som finns i ett land, och det är därför som reglerna skiljer sig så mycket mellan olika länder.

Enligt Fearnley, Hines & McBride (2004) så har Europa en stark önskan att gå över till det amerikanska regelsystemet. Detta skulle i så fall leda till att redovisningen kommer att bli mer regelstyrd än den tidigare varit. McBarnet & Whelan (1992) anser att detta kan leda till att företag försöker dra fördelar genom att hitta kryphål i reglerna. Jönsson (1991) anser däremot att det vid klart uttalade regler ger mindre tolkningsmöjligheter. Banker är en grupp som påverkats mycket av införandet av IAS 39. De har också uttalat en stark kritik, framförallt genom bankföreningen, mot regelverket och tycker inte att de så amerikanskpåverkade reglerna passar in på europeiska förhållanden.

Tidigare har redovisningen till stor del varit baserad på historiska värden, och en transaktionsorienterad redovisning har använts. Detta håller nu på att frångås till förmån för redovisning till verkligt värde. Huvudprincipen i IAS 39 är att finansiella tillgångar ska värderas till sitt verkliga värde. Det är en komplex standard och den bygger på principer som kräver mycket definitioner och tolkningar.

3 Metod

3.1 Inledning

Detta kapitel syftar till att beskriva hur studien har gått till. Inledningsvis kommer valet av metod att beskrivas och motiveras. Därefter kommer en redogörelse för hur datainsamlingen har gått till samt över de överväganden som gjorts. För att läsaren ska få en uppfattning om studiens reliabilitet och validitet kommer kapitlet att avslutas med en presentation av den källkritik som identifierats.

3.2 Vald metod

Syftet med denna studie är att se hur svenska företag efter första januari 2005 förhåller sig till IAS 39. Frågan som ska besvaras är således hur IAS 39 behandlas i praktiken och därför har en induktiv ansats valts som grund för studien. Med en renodlad induktiv studie hävdas att det som gäller för ett antal enskilda fall även är generellt giltigt (Alvesson & Sköldbberg, 1998). Det är dock ett stort steg att mena att vad som gäller i de undersökta fallen också är en allmän sanning. En deduktiv studie hade visserligen varit mindre riskfylld än en induktiv, men har den nackdelen att den verkar förutsäga vad det är som ska förklaras. Den utgår från en generell regel och menar istället att denna alltid förklarar det enskilda fallet (Alvesson & Sköldbberg, 1998). Att använda en deduktiv metod uteslöt ganska omgående eftersom en sådan hade gjort det svårt att upptäcka sådant som inte redan funnits klart definierat. Den hade således inte bidragit till att uppfylla syftet med denna studie. Den skulle inte hjälpa till att förklara och vidareutveckla varför svenska företag förhåller sig på ett visst sätt till IAS 39 utan hade endast fastslagit deras åsikt. Denna studie kan istället mer kännas igen i den induktiva ansatsen och det blev således viktigt att lägga fokus på vilka typer av data som användes, för att bidra till en ökad grad av generaliserbarhet.

Mycket tid har gått till att utreda vilka källor som var lämpliga att använda. Med tanke på den snabba utvecklingen inom detta område har det varit viktigt för oss att använda aktuella och tillförlitliga källor samt inte minst att företagen som intervjuats är representativa. Undersökningen är en relativt bred empirisk studie av nio finansiella och icke-finansiella företag. Intervjuer med IAS 39-ansvariga på dessa företag tillsammans med analyser av deras årsredovisningar utgjorde underlaget för att kunna komma fram till en slutsats.

3.3 Urvalsstrategier

3.3.1 Val av företag

För att få en bredd på undersökningen har både finansiella och icke-finansiella företag valts som grund för undersökningen. (se bilaga 1) Företagen tillhör branscherna industriföretag, investmentbolag och banker och representerar således en relativt stor andel av den marknad i Sverige som påverkas betydande av IAS 39.

Industriföretagen är utvalda med utgångspunkt från databasen *Sveriges största företag*. Denna internetsida tillhandahåller information om företag med en omsättning över 20 Mkr, baserat på bokslutsinformation från de tre senaste åren. Databasen utfärdas av företaget *Ekonomisk Litteratur*, som är ledande när det gäller information om företag i de nordiska länderna. Internetsidan innehåller sammanställd information om dessa företag vilket underlättade arbetsbördan med val av lämpliga företag. De valda industriföretagen återfinns alla högt upp på listan över de företag med störst omsättning i Sverige. På grund av sin storlek och höga omsättning påverkas dessa mer av IAS 39 än vad mindre företag gör. De är även generellt sett mer insatta i IAS 39 och har ofta en eller ett par personer som arbetar i stor utsträckning med standarden.

Investmentbolag hävdar själva att de är en av de branscher som påverkas mest av IAS 39. De tillhör visserligen en bransch som klassas som icke-finansiell men deras tillgångar består ändå till stor del av finansiella instrument. Investmentbolagen äger och förvaltar aktier och skiljer sig därmed från ett tillverkande företag, varför det blir intressant att även ta med dem i

undersökningen. De investmentbolag som valts för studien är de två största och mest välkända i Sverige.

De svenska bankerna är en grupp som kommit långt i bearbetningen av IAS 39. Deras verksamhet består så gott som uteslutande av finansiella instrument vilket gör att de har påverkats mycket av den nya regeln. De har redan tidigare varit tvungna att tillämpa marknadsvärdering på många av sina poster och vet således också vilka effekter det har för dem. De är en grupp som varit mycket skeptiska till införandet av IAS 39 och menar att regeln försvårar delar av deras verksamhet. De banker som används i denna studie är de fyra största bankerna i Sverige.

3.3.2 Val av respondenter

För att få tillgång till den bästa kompetens som fanns i respektive företag valde författarna att intervjua personer på företagets huvudkontor, vilket i samtliga fall var i Stockholm. Vid urval av lämpliga intervjupersoner har årsredovisningarna från de valda företagen använts. Mycket fokus har lagts på att få fram rätt personer till intervjuerna varför mycket tid gick åt till detta. Kontakt med de personer som återfinns på de högsta ekonomiposterna hos företagen visade att det oftast inte var de som hade den efterfrågade kunskapen om IAS 39. De kunde dock i samtliga fall, då de gick att nås, vidarebefordra till den person som var ansvarig för implementeringen av IAS 39. Lite problematiskt var det då ekonomicheferna av någon anledning inte gick nås. Att ringa till växeln på ett företag av den storlek som de i denna undersökning och söka den som är ansvarig för implementeringen av IAS 39 visade sig vara nästintill lönlöst. Få visste överhuvudtaget inte vad IAS 39 var, och på vissa företag gick mycket tid åt till att få tag på rätt avdelning och därmed rätt person. Vid kontakt med rätt avdelning visade det sig i samtliga fall vara lätt att få namnet på den som var mest kunnig inom området. Hos alla företag fanns någon som ansågs som deras expert på IAS 39 och som arbetade med implementeringen av denna. Alla personer som identifierades som de mest lämpliga för studien från företagen var villiga att ställa upp på en intervju. Detta var mer än vad författarna räknat med.

3.4 Datainsamling

3.4.1 Sekundärdata

I metodsammanhang talas ofta om två typer av data, primärdata och sekundärdata. Material som redan finns kallas för sekundärdata. Denna data har samlats in i ett annat ändamål än till den aktuella studien och av en annan person än forskaren själv. Material som forskaren samlar in på egen hand kallas istället för primärdata. Fördelen med primärdata är att den har anpassats helt till syftet med den aktuella undersökningen. (Jacobsen, 2002, Eriksson & Widerheim-Paul, 2001) I denna undersökning består den av intervjuer med IAS 39-ansvariga på nio svenska noterade företag samt information från deltagande i seminarium om IAS 39. Insamlandet av denna beskrivs senare i detta kapitel.

Sekundärdata i denna studie har främst inhämtats från aktuella forskarrapporter och artiklar. Eftersom det område som ska undersökas är nytt och mycket föränderligt har fokus lagts på just rapporter och artiklar istället för på diverse teoriböcker. Patel och Davidsson (1994) menar att tryckt litteratur ofta ger en mer strukturerad information och därmed också är lättare att arbeta med. Teoriböcker tar dock förhållandevis lång tid att framställa och ger därför inte alltid den mest aktuella informationen inom ett område. Eftersom IAS 39 är en standard som varit föremål för en hel del förändringar så ger information i nya redovisningsartiklar och rapporter från forskare och akademiker ofta en bättre bild av dagens situation än vad teoriböckerna gör. För att få en inblick i den aktuella debatten har diverse redovisningsorienterade tidsskrifter studerats. Då det i Sverige finns ont om avancerade sådana, har uteslutande utländska tidsskrifter använts.

Kontakt med diverse forskare har tagits genom uppgifter funna i programmet till *European Accounting Associations* årliga kongress i Prag år 2004. Här återfanns information om ett flertal nyligen gjorda studier inom området, och vid kontakt med dessa forskare visade det sig att de, i flesta fall, var intresserade av att bidra med information till denna studie. Sekundärdata har även hämtats från årsredovisningar och från IASBs hemsida.

Löpande under arbetets gång har även studier av IAS 39 gjorts. Fokus har legat på den av EU kommissionen senast godkända versionen, men ur intressesynpunkt har även IASBs ursprungliga version studerats. Eftersom de standarder om

finansiella instrument som gäller i USA har legat som grund för utformningen av IAS 39 (Barlev & Haddad, 2003, Hernández, 2003) har även en genomgång av den diskussion om olika värderingsmetoder, som hölls av FASB år 1991, tagits i beaktande.

I studiens inledningsskede upplevdes en del problem med att få tag på en svensk version av IAS 39. Detta visade sig vara mycket svårt. Med hjälp av kontakter skapade på seminariet på KPMGs huvudkontor (se nedan) ordnade tillslut föredragshållaren via sina kontakter en svensk version av standarden. Med tanke på att regelverket är så komplext upplevdes det som en stor hjälp att ha en svensk översättning vid dubbelkollar av vissa saker.

3.4.2 Intervjuer

Redan vid första telefonkontakten med respondenterna redogjordes för syftet med undersökningen samt varför just deras företag blivit utvalt. I inledningsskedet av intervjuerna togs syftet och tanken med studien upp igen samtidigt som en redogörelse för hur materialet tänkt presenteras gjordes. Att hela tiden vara tydlig med syftet är någonting som bland annat Patel och Davidsson (1994) menar är mycket viktigt vid kontakt med respondenter inför en intervju. Detta eftersom det minskar risken för att missförstånd uppkommer i ett senare skede av processen. Bemötandet av detta upplevdes som positivt hos företagen, som för övrigt ofta var mycket intresserade av varför just IAS 39 valts som studieobjekt och hur mycket av IAS 39, som ingår i universitetens utbildningsprogram. I samband med bekräftelsen av inbokade möten bifogades även ett dokument med information om vad studien handlar om och således också vad som kunde vara intressant att ta upp. Samtliga respondenter var efter detta mer eller mindre förberedda och hade tydliga åsikter om vad som var relevant i just deras fall.

Det fanns (genom studier av företagens årsredovisningar) en medvetenhet om att det skiljde sig relativt mycket mellan företagen om vilka delar av IAS 39 som de påverkas av. För att få ett material baserat på det aktuella företagens åsikter ombads respondenterna i början av intervjun att berätta om sina problem och överväganden gällande implementeringen av IAS 39. Genom detta kunde författarna få en uppfattning om vilka områden som ansågs som viktiga i de enskilda företagen och vilka som genererar problem.

För att få möjlighet till en personlig dialog och därmed på ett effektivt sätt se hur företagen förhåller sig till de nya reglerna, har personliga intervjuer utförts. Intervjuerna hade en relativt låg grad av strukturering. Ostrukturerade intervjuer passar bra in vid en undersökning av ett område som IAS 39, som är så pass nytt och föränderligt. Det som eftersöktes var hur företagen själva ser på IAS 39 och eventuella problem som redovisning enligt denna kan orsaka. En intervju med förutbestämda frågor hade antagligen inte givit oss lika bra kvalitet på empirin eftersom respondenterna då inte fått möjligheten att tala lika fritt om det som ur deras synvinkel var det viktigaste eller mest problematiska inom regeln. En helt strukturerad intervju hade inte heller inneburit samma möjlighet till förklaringar eller följdfrågor då något nytt visade sig under intervjuerna.

Att använda ostrukturerade intervjuer bedömdes som ett steg i processen att få fram information utifrån företagets egen synvinkel. Intervjuerna kunde i samtliga fall mer liknas vid ett samtal om IAS 39 än en intervju. Detta var ett medvetet val och gjordes för att få fram det som verkligen ansåg vara viktigt hos olika företag. Om endast förutbestämda frågor ställts hade respondenterna blivit styrda att tala om vissa, av författarna utvalda, frågeställningar. Vid muntliga intervjuer finns det alltid en risk för missuppfattning av vad respondenterna menar med vissa saker. Denna har dock minimerats genom att en sammanställning av det material som från varje respondent användes mailades ut för dubbelkoll.

I samtliga fall var det personer som kunde tala för hela företaget som författarna hade möjlighet att intervjua. Respondenterna hade stor kunskap om vilka delar av IAS 39 deras företag använde sig av och därmed också påverkat dem på ett eller annat sätt. Eftersom respondenterna i samtliga fall var de som var ansvariga för IAS 39 kunde de ge bra svar på frågor om de val som företaget gjort och varför de valt att göra på vissa sätt. Det uppkom således aldrig situationer där respondenterna inte kunde svara på vad som varit tanken med vissa val. Det var dock så att vissa företag hade följt med mer i den internationella utvecklingen, och således kunde mer än andra om saker vid sidan om det som påverkat dem direkt.

Det upplevdes aldrig som problematiskt att få respondenterna att tala om det som ur deras synvinkel ansågs som viktigt. Samtliga respondenter hade mycket tankar och åsikter och ville gärna dela med sig av dessa. I förväg hade respondenterna meddelats att intervjutiden skulle vara knappt timme, lite beroende på hur mycket de själva hade att berätta. I efterhand visade det sig att intervjutiden i de flesta fall uppgick till, och i vissa översteg en timme. Det var i samtliga av dessa fall respondenterna själva som valde att fortsätta att berätta mer även då de avsatta 60 minuterna hade passerats.

Under två av intervjuerna var även andra personer än de huvudsakliga respondenterna närvarande. I dessa fall hade respondenterna ansett att studien tog upp relevanta frågor och valt att slå två flugor i en smäll. De ville samtidigt som de bidrog till denna studie även visa andra inom företaget vad IAS 39 och redovisning enligt denna standard innebär, och i framtiden kommer att innebära, för deras företag.

Under intervjuerna har bandspelare använts. För att kunna vara koncentrerade till fullo på respondentens svar och uttryck anser Jacobsen (2002) att det är bra att under en använda sig av en sådan. Bandspelaren godtogs av samtliga utom en respondent. Detta företag hade tidigare haft dåliga erfarenheter med felplacerade direktcitat och ville därför inte gärna att bandspelaren skulle användas. I detta fall skötte en av författarna huvuddelen av antecknandet eftersom den andra då kunde koncentrera sig till fullo på den dialog som fördes och på att ställa relevanta följdfrågor.

3.4.3 Seminarium

I inledningskedet deltog i ett seminarium om aktuella frågor rörande IAS 39. KPMGs huvudkontor i Stockholm hade fått mycket frågor angående det nya sättet att redovisa och värdera finansiella instrument. Seminariet behandlade därför de problem som svenska företag upplever i samband med redovisning av finansiella instrument enligt IAS 39. Det blev en livlig diskussion om de olika problemen vilket gav en bra grund att stå på. Det gav en bra inblick i de problem och överväganden som svenska företag står inför i samband med den nya regeln. Seminariet gav även en del kontakter och värdefulla tips till den fortsatta studien.

3.5 Analysmetod

Studien ska utreda vad svenska företag anser är positivt respektive negativt med det nya sättet att redovisa finansiella instrument och vilka skäl de har att tycka som de gör. Den syftar även till att se vad svenska företag anser om utvecklingen att redovisa allt fler poster till verkligt värde. Den övergripande frågan som ska besvaras är hur svenska företag efter övergången 2005 förhåller sig till IAS 39. För att besvara denna fråga delades undersökningen upp i nedanstående områden:

- **Finansiella företags åsikter om redovisning enligt IAS 39**
- **Icke-finansiella företag åsikter om redovisning enligt IAS 39**

För att kunna få förklaringar och en djupare förståelse för företagens förhållningssätt har ovanstående uppdelning delats in i ett antal mindre delfrågor.

-Vilka delar av IAS 39 har påverkat dessa företag och på vilket sätt?

-Har regeln några effekter för företagens verksamhet?

-Anses de effekter som IAS 39 medför som problematiska?

-Vad anser företagen om utvecklingen att redovisa allt fler poster till verkligt värde?

De likheter och skillnader mellan hur finansiella och icke-finansiella företag förhåller sig till IAS 39 har redovisats och försök till att utreda vad skillnaderna kan bero på har gjorts. Hos de icke-finansiella företagen har även skillnader mellan investmentbolag och industriföretag redovisats.

Det ovanstående har med utgångspunkt från intervjuerna och med hjälp av årsredovisningar, redovisningsrekommendationer och tidigare forskning på området sammanställas och slutligen mynnat ut i en slutsats om hur svenska företag efter första januari 2005 förhåller sig till IAS 39.

3.6 Källkritik

Syftet med källkritik är att bestämma om källorna mäter det de utger sig för att mäta. Om de är fria från slumpmässiga mätfel och om de är väsentliga för forskningsfrågan. Enligt Eriksson och Wiedersheim-Paul (2001) är det svårt att göra en helt objektiv studie eftersom författarna ofta är färgade av egna värderingar och referensramar. Det gjordes ett försök att redan i ett tidigt skede identifiera de problem som fanns och dessa har genomgående under studien, tillsammans med den effekt de eventuellt kan komma att få på slutsatserna, funnits i åtanke. Genom detta anses trovärdigheten på studien öka.

Det finns som tidigare konstaterats många versioner av IAS 39. Regelverket är allt annat än stabilt och har under tidens gång varit föremål för en hel del förändringar. En del av artiklarna i sekundärdatan är skrivna innan vissa

förändringar i regelverket gjorts, och behandlar således andra än den nu gällande versionen. Huvuddelen av artiklarna är även internationella och är därmed skrivna i ett annat syfte än att undersöka just svenska företags påverkan. Då information använts från äldre eller utländska källor har dock jämförelser gjorts med den senast utgivna versionen för att säkerställa att informationen är aktuell även idag och för svenska företag.

På grund av en medvetenhet om att IAS 39 är en föränderlig standard så har tyngdpunkten i denna studie legat på de intervjuer som gjorts. Detta ökar tillförlitligheten eftersom de är baserade på dagsaktuell data. Ett vanligt problem med intervjuer är att intervjuaren ofta med hjälp av sin förförståelse lägger in egna värderingar i frågorna (Eriksson och Wiedersheim-Paul, 2001). För att minska subjektiviteten och för att få en, ur syftet, mer relevant information har en relativt ostrukturerad form valts på intervjuerna. Med hjälp av ostrukturerade intervjuer erhöles en empiri utifrån vad företagen själva ansåg som de största problemen respektive fördelarna med IAS 39 som redovisningsstandard.

Respondenterna styrdes således inte, på samma sätt som hade varit fallet vid en strukturerad intervju, att prata om av författarna utvalda områden. De talade om frågor som var viktiga ur just deras företags synvinkel vilket också var tanken med intervjuerna. Ostrukturerade intervjuer gav därför validitet åt undersökningen. Författarna är medvetna om att respondenterna representerar företagen och därför kanske inte vill ge information som kan ge en negativ bild av företaget. Det har dock inte under intervjuerna uppfattats som att respondenterna har påverkats märkbart av sitt egenintresse, utan de har försökt att återge en så korrekt bild som möjligt. Detta gäller även inom de områden där de haft problem eller där de på ett eller annat sätt, tidigare i processen med implementeringen, tagit felaktiga beslut.

Då denna studie har en tolkande ansats är det svårt att helt eliminera slumpens insats. Minskning av denna har dock försökt att göras genom att använda olika sorters källor. Intervjuerna har exempelvis kompletterats med studier av de aktuella företagens årsredovisningar och redovisningsrekommendationer samt med tidigare forskning. Det har även lagts stort fokus på urval av respondenter. Mycket tid lades på att hitta lämpliga intervjupersoner vilket har visat sig vara lönsamt. I samtliga fall var respondenten den i hela företaget som hade bäst kunskap om IAS 39 vilket ökar reliabiliteten i studien. Samtliga respondenter hade jobbat med just denna fråga under ett antal år och var mycket kunniga på området vilket ökar tillförlitligheten i studien. Samtliga respondenter var dessutom vana vid intervjuer, så de skulle troligen ha gett samma svar om frågorna ställts vid ett annat tillfälle.

3.7 Kapitelsammanfattning

Det som ska undersökas i denna studie är hur svenska företag förhåller sig till IAS 39, efter övergången den första januari 2005. Eftersom materialet är tänkt att användas för generalisering så har en induktiv metod valts. Eftersom området som ska undersökas är relativt nytt valdes den deduktiva studien bort. Med denna hade det varit svårt att upptäcka något som inte redan funnits klart definierat.

För att öka graden av generaliserbarhet har stor vikt lagts vid den data som används i undersökningen. Fokus har hela tiden legat på att hitta så aktuell information som möjligt, då det är ett föränderligt område som undersöks. I studien ingår nio både finansiella och icke-finansiella företag. De branscher som finns representerade i dessa är, industriföretag, investmentbolag och banker. De personer som valdes för intervjuer var de med den största kompetensen och bästa kunskapen om IAS 39 i de valda företagen. Dessa kunde även i samtliga fall tala för hela företaget. För att information om företagets synvinkel på problemet skulle kunna erhållas valdes en relativt ostrukturerad form på intervjuerna. Den sekundärdata som använts är främst aktuella artiklar och forskarrapporter.

För att kunna besvara frågan om de svenska företagens förhållningssätt till IAS 39, så har den breda forskningsfrågan delats upp i mindre delområden. Den uppdelning som främst gjorts är att finansiella och icke-finansiella företag har skilts åt. Sedan har även denna uppdelning delats upp i mindre delfrågor som behandlat åsikter om redovisning enligt IAS 39.

4 Resultatredovisning

4.1 Inledning

I detta kapitel redogörs för vad de undersökta företagen anser om IAS 39. För att få en bättre överblick har företagen delats upp i finansiella och icke-finansiella företag. Det kommer att redogöras för deras tankar, problem och åsikter kring de förändringar som övergången till IAS 39 medfört. En beskrivning av vad de anser om redovisning enligt IAS 39 samt vad de tycker om utvecklingen mot att allt fler poster värderas till verkligt värde. Kapitlets första del visar på åsikterna som framfördes från de icke-finansiella företagen och därefter kommer en redogörelse för de finansiella företagen.

4.2 Icke-finansiella företag

4.2.1 Förberedelser

I de icke-finansiella företagen har förberedelserna till IAS 39 generellt sett pågått ett par år. Företagen hade ofta startat en projektgrupp eller liknande under 2002 eller 2003 då de började titta på alla frågor som uppkom i och med den nya regeln. Derivat började lokaliseras och mätas samtidigt som de risker som säkrades med hjälp av säkringsredovisning togs upp för granskning. Nya utredningar krävdes om var i företaget, med tanke på de omfattande effektivitets- och dokumentationskraven från IAS 39, det var ekonomiskt försvarbart att använda sig av säkringsredovisning. Vissa företag har fått ändra sina datasystem för att anpassa dem till de nya rutinerna för säkringsredovisning. Eftersom varken företagen eller systemleverantörerna har någon tidigare erfarenhet av IAS, skapas en viss ineffektivitet i de nya systemen. Som det ser ut nu måste en del av företagens transaktioner fortfarande köras i Excel.

Samtliga företag anger att mycket av tiden för förberedelserna har gått åt till att följa upp vad det är som händer på området och vilka regler det är som gäller. Eftersom regeln varit föremål för så mycket ändringar har mycket tid lagts på att försöka tolka och förstå de nya reglerna samt kartlägga vilka delar som skulle påverka företaget. Många företag tycker att ett av de största problemen har varit att läsa sig till saker, då reglerna ofta inte är så tydliga som det skulle önskas.

Samtliga företag har tagit in extern konsult hjälp och redovisningsspecialister för att få hjälp med vilka möjliga sätt att tolka regeln som finns. Investmentbolagen ansåg dock att de vid konsultation med revisorer inte fått alla svar de önskat. Vid en förfrågan hos flera redovisningsexperter var det inte säkert att entydiga svar erhöles på samma fråga. De icke-finansiella företagen riktar kritik mot att reglerna är så pass omfattande och ger utrymme för så många valmöjligheter och fria tolkningar. Detta har givit utrymme för egna tolkningar och bildande av egna principer. Det är dels på grund av detta som investmentbolagen till viss del valt att samarbeta i förberedelsearbetet. De har konsulterat med varandra vid tolkningen, för att sinsemellan komma fram till det bästa sättet att tillämpa regeln på deras typ av företag. Detta säkerställer att de tolkar och gör på ett någorlunda lika sätt i sin redovisning, så att marknaden inte ska reagera på att det finns olikheter emellan dem. Även om inte industriföretagen angav att de direkt samarbetade så framkom det i samtliga fall att de tittat mycket på hur andra företag med liknande förutsättningar som de själva gjort. Detta gjordes främst för att få idéer och tips till möjliga och alternativa tolkningssätt.

4.2.2 Klassificering

Samtliga industriföretag var nettoskuldsatta. De är således tvungna att dela upp sina skulder i följande två kategorier:

-Financial asset or liability that is classified as held for trading

-Financial liabilities that are not held for trading and not designated at fair value through profit or loss

Tillgångarna måste klassificeras i någon av kategorierna:

- Loans and receivables*
- Held to maturity*
- Held for trading*
- Available for sale*

Varken industriföretagen eller investmentbolagen upplevde några större problem med klassificeringen av sina finansiella instrument. Industriföretagen ansåg sig inte ha så komplicerade instrument och investmentbolagen värderar utifrån sin grundtanke att så mycket som möjligt ska redovisas till verkligt värde. IAS 39 anger inte vad av klassificeringen som ska visas till marknaden, utan företagen har en valfrihet att visa det de vill. Kategorierna visas därför inte så detaljerat ut till marknaden, utan används till stor del endast internt. *Held to maturity* kategorin är belagd med straffsanktioner om regeln att innehavet måste finnas kvar i företaget hela dess livstid, inte följs. Företagen hade därför ofta begränsat eller inga finansiella instrument alls i denna kategori.

4.2.3 Säkringsredovisning

Industriföretagen vill ogärna ha stora svängningar i sitt resultat. Eftersom det verkliga värdet nu allt mer ska användas i företags redovisningar kommer resultaten att visa en större volatilitet. För att minska resultatsvängningar kan ett företag använda sig av säkringsredovisning. Säkringsredovisning beskrivs i IAS 39 (punkterna 85-102) som ett sätt att helt eller delvis eliminera förändringar i en säkrad posts verkliga värde eller i dess kassaflöde.

Det är framförallt två typer av säkringsredovisning som är de vanligaste i Sverige.

- säkring av verkligt värde (*fair value hedge*) och
- kassaflödessäkring (*cash flow hedge*)

Vid säkring av verkligt värde säkras det nuvarande värdet av den underliggande posten. Vid en kassaflödessäkring säkras de kommande kassaflödena av samma post.

För att säkringsredovisning överhuvudtaget ska få tillämpas kräver IASB att omfattande dokumentations- och effektivitetskrav uppfylls. (se t.ex. IAS 39 punkt 78-84 samt bilaga A punkt VT 105-VT 113) Industriföretagen är mycket prisedvetna och betonar vikten av att kostnaderna för tillämpning av

säkringsredovisning inte får vara alltför höga. Kassaflödet in och ut ur företagen anses som mycket viktigt. En av respondenterna uttryckte att:

”Det måste vara värt mödan om säkringsredovisning ska tillämpas eftersom det ibland kan kosta mer än det tillför. Vi är naturligtvis intresserade av att minska volatiliteten, men inte till vilket pris som helst.”

På grund av detta väljer industriföretagen att inte säkringsredovisa så mycket. Det är många gånger endast i de stora posterna som de anser att säkringsredovisningen lönar sig.

Säkringsredovisning sker med hjälp av derivat. Ett derivat är ett finansiellt instrument vars värde är beroende av en underliggande tillgångs värdeutveckling. Derivat används således för att minska till exempel ränte- och valutarisker i ett företag. IAS 39 anger att samtliga derivat nu ska redovisas till verkligt värde och det är just denna del av IAS 39 som industriföretagen anser som den största förändringen. Det verkliga värdet på derivaten kommer nu tas in balansräkningen medan värdeförändringen på dem bokförs i resultatet.

Investmentbolagen undviker gärna säkringsredovisning även om resultatet även hos dem kommer att bli mer volatilt med de nya redovisningsreglerna. Ett av de två undersökta bolagen har helt valt bort säkringsredovisning på grund av att de vill ”jobba enkelt”. Beslutet att jobba enkelt anger de togs dels på grund av IAS/IFRS reglernas utformning. Det andra företaget hade även de planerat en verksamhet, efter 2005, utan säkringsredovisning på sina lån. Tanken var att tillämpa *fair value option* på lånen, men då EU gjorde sina *carve-out* på regeln under hösten 2004, fick de tänka om. De får nu för att skydda sig för fluktuationer i växelkurser och räntesatser i skuldportföljen använda derivat. I de fall där lån och derivat inte uppfyller kraven för säkringsredovisning enligt IAS 39 måste grundreglerna tillämpas, det vill säga att lånet värderas till upplupet anskaffningsvärde och derivatet till verkligt värde med värdeförändringar i resultaträkningen.

Samtliga företag anger att de ser förklaringsproblem med den volatilitet som redovisning enligt IAS 39 orsakar. De påpekar vikten av att kommunicera med sina aktieägare och intressenter till exempel genom årsredovisningar, delårsrapporter och presskonferenser. Det framkom dock att de inte har så stort förtroende för aktieägarnas kunskaper och intressen redovisningsregler och vilka effekter dessa kan ge på resultatet. De trodde att aktieägare fokuserar mycket på

resultatet i en redovisning och det är därför som de strävar så mycket efter att uppvisa ett jämt sådant.

4.2.4 Värdering av onoterade innehav för investmentbolag

Investmentbolagens största förändring med IAS 39 är redovisningen av aktieinnehav och låneportfölj. Dessa ska nu båda värderas till verkligt värde. Det största problemet infinner sig då de äger onoterade aktier. Eftersom det inte finns någon aktiv marknad för dessa, finns det inte heller något noterat marknadspris att använda. IAS 39 (VT 74) anger att då det inte finns en aktiv marknad för ett finansiellt instrument får företaget ta fram det verkliga värdet genom att använda lämplig värderingsteknik. En värderingsteknik innefattar enligt standarden:

- *att använda nyligen genomförda transaktioner mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och har ett intresse av att transaktionen genomförs, om sådana finns tillgängliga*
- *hänvisning till aktuellt verkligt värde för ett annat instrument som i allt väsentligt är likadant*
- *analys av diskonterade kassaflöden och optionsvärderingsmodeller*

Standarden anger även att om det skulle finnas en värderingsteknik som utifrån det enskilda företaget, ger en mer tillförlitlig uppskattning, så bör företaget istället använda sig av den. Vad som anses som en lämplig värderingsprincip är således i mångt och mycket upp till företagen själv att bestämma.

Risikkapitalorganisationen EVCA har nyligen tillsammans med BVCA och AFIC givit ut rekommendationer om tolkning av IAS/IFRS regler vid värdering av onoterade och venture-capitalbolag. Tidigare var det motstridigheter mellan EVCAs rekommendationer och IAS standarderna så de nya rekommendationerna upplevs som ett stort stöd vid värderingen av onoterade innehav.

4.2.5 Verkligt värde

Vid frågan om det verkliga värdet visar en bättre bild av ett företags ekonomiska ställning går åsikterna isär. En åsikt som framförs är att det visar en mer rättvis bild, eftersom det faktiska värdet visas för marknaden. Företagsskandaler som exempelvis fallet med Enron kan därmed undvikas. Det går då inte längre att ha portföljer med negativt verkligt värde utan att visa det för marknaden. Marknaden får vid värdering till verkligt värde också vetskap om ett företags faktiska ställning, och om det exempelvis finns risk för konkurs. Ett av industriföretagen säger att:

”I stort sett anser vi att det är bra med verkligt värde. Det ger en bättre bild för marknaden eftersom man får fram, och visar det faktiska värdet på företaget.”

Investmentbolagen poängterar det positiva i principen att redovisa allt fler poster till verkligt värde. Det ultimata anser de dock hade varit om de fått marknadsvärdera alla tillgångar och skulder. I så fall hade de fått in substansvärdet i redovisningen. Substansvärdet är det begrepp som investmentbolag använder sig av för att mäta det totala värdet på bolaget och även sina aktieägares totala förmögenhet. Enligt dem är det detta mått som bäst illustrerar utvecklingen hos ett investmentbolag. Redovisningen kommer lite vid sidan av det stora fokus som läggs på substansvärdet. Substansvärdet erhålls genom att ta marknadsvärdet på samtliga tillgångar i företaget minskat med nettoskulden och det är detta värde som både de och deras analytiker tittar på då de ska se till företagets ställning. Redovisning av finansiella instrument enligt IAS 39 gör att redovisningen tar ett steg närmare substansvärdet, vilket enligt investmentbolagen anses som positivt:

”Redovisningen i sig är egentligen inte speciellt intressant för oss. Det är egentligen bara något vi gör för att vi måste. Den visar inte det rätta värdet på företaget, skulle vi exempelvis inte skulle köpa eller sälja någonting under ett år så skulle ju resultatet i princip bli noll. Detta ger ett mycket missvisande värde om till exempel aktien har stigit mycket i värde. Substansvärdet ger istället ett mer intressant värde och det är även lättare för våra aktieägare att förstå sig på.”

Det egna kapitalet kommer med redovisning enligt IAS 39 att stämma bättre överens med substansvärdet. De är på grund av vissa regler dock inte helt jämställda. Värdeförändringarna kan inte alltid tas över resultatet utan måste

ibland tas i det egna kapitalet. Även om IAS 39 ska gälla alla finansiella instrument finns, som alltid, ett par undantag. I detta fall är det andelar i dotterföretag, intresseföretag och joint venture företag. Dessa ska istället redovisas i enlighet med IAS 27, 28 respektive 31. Då det ena bolaget har en stor andel dotterbolag skiljer sig deras egna kapital, värdemässigt, betydande från substansvärdet. Detta bolag uttrycker sina tankar om de nya reglerna på följande sätt:

”Det är svårt att säga om det är bättre nu eller om de tidigare reglerna var bättre. Det är visserligen bättre att man ska marknadsvärdera, men eftersom man inte får marknadsvärdera till exempel dotterbolagen kommer man bara halvvägs ...men det positiva överväger nog ändå.”

Ett av industriföretagen riktar kritik mot konceptet med marknadsvärdering. De tar upp de problem som finns med att bestämma marknadsvärde för till exempel lån, då det egentligen inte finns någon marknad för dessa. De menar att:

”...även om det är tekniskt möjligt att räkna fram ett marknadsvärde så betyder inte det att det verkligen finns ett. Existerar ett marknadspris för ett finansiellt instrument om det inte finns någon som är beredd att betala för det? Och är det i så fall meningsfullt att använda sig av ett sådant?”

Företaget anser att det gamla systemet för redovisning av finansiella instrument var mycket bättre än IAS 39. IAS 39 ses av dem som alltför teoretiskt och saknar helt koncerntänkandet. Företaget anser att IAS reglerna inte ser till skatter eller transaktioner över gränserna och att det fokuseras alltför mycket på koncernexterna poster.

”Det är bra att man försökt få fram en harmonisering av redovisningsreglerna, men med just IAS 39 finns egentligen inget positivt alls. Det gamla sättet att redovisa på var bättre.”

4.2.6 Effekter av IAS 39

Företagen säger att de inte ändrat sättet att göra affärer på. Under intervjuerna framkom det dock att de har börjat tänka om en hel del. Ofta utvärderas nya alternativ till de tidigare gjorda transaktionerna, för att slippa en alltför stor volatilitet i redovisningen. Till exempel överväger ett företag att i framtiden bara handla i pund för att slippa växla till svenska kronor, eftersom det då uppkommer derivat. Mycket av extraarbetet med IAS 39 verkar handla om just sådana här frågor. Företagen måste ständigt utvärdera möjliga transaktioner och värderingsmetoder för att kunna få en så tillfredsställande redovisning som möjligt.

Ett stort problem hos samtliga företag är den ovisshet om regeln som hela tiden råddigt. Då EU så sent som hösten 2004 ännu inte godkänt alla delar satt de flesta företag med två förberedda alternativ, eftersom de var osäkra på vilket av dem som skulle komma att gälla. Även om samtliga företag ansåg sig vara väl förberedda blev det på grund av den sena ändringen, ändå stressigt i slutet. De tycker det var svårt att få allt på plats i tid, eftersom det under förberedelsen löpande dykt upp nya saker. Företagen tyckte heller inte att det fanns någon att fråga då det uppkom svårigheter, eftersom regeln var lika ny för alla. Det fanns ingen tidigare praxis att tillgå utan de fick ofta göra sina egna tolkningar och ge förslag på lösningar utifrån sitt eget perspektiv.

En av grundtankarna med IAS/IFRS regelverket är att öka jämförbarheten, något som de undersökta företagen är mycket kritiska till om IAS 39 verkligen bidrar till. Det ses som mycket svårt, även för en som är insatt, att sätta sig in i och förstå exempelvis det andra företag har gjort i sin redovisning. Därför blir det även svårt för analytiker att veta vad de ska titta efter när de gör sin analys.

4.3 Finansiella företag

4.3.1 Förberedelser

Arbetet med förberedelserna inför IAS 39 startade i de flesta bankerna för tre år sedan, det vill säga 2002 (en av bankerna började arbetet redan 1998). I starten gick mycket av arbetet ut på att utbilda sig inom området. De flesta av bankerna har valt att utbilda stora delar av organisationen eftersom många på ett eller annat sätt kommer att bli berörda av de nya reglerna. Dessa banker poängterade att de tyckte att det var viktigt att förmedla det nya tankesättet ut i organisationen. Vissa andra banker har valt att endast utbilda personal som arbetar centralt med koncernredovisningen.

De flesta bankerna har valt att inför implementeringen själva utveckla nya datasystem. De ansåg att det var nödvändigt att anpassa systemen efter deras önskemål och behov för att på bästa sätt kunna arbeta efter de nya reglerna. Eftersom relativt mycket i deras organisationer var tvunget att förändras så började även detta arbete tidigt. Trots den tidiga starten är systemen ännu inte färdiga och har inte hunnit samköras fullständigt. Detta har resulterat i att vissa delar även fortfarande måste göras i Excel. En av bankerna hade dock en annan uppfattning och sa att de inte har behövt ändra något system alls till följd av IAS 39. Denna bank menade att eftersom de vetat om att förändringen skulle komma under så lång tid så hade de kontinuerligt anpassat systemen.

4.3.2 Klassificering

Vissa av bankerna ansåg att klassificeringen av de finansiella instrumenten medförde oklarheter. Det finns en möjlighet att töja på reglerna för att få in instrumenten där företagen själv tycker att det passar bäst, vilket ses som negativt. Banker ser problem i att företag med detta kan visa en bättre redovisning utåt än vad som egentligen är den riktiga ställningen. De flesta medger dock att de även själva hade gjort vissa avväganden för att få en klassificering som de var nöjda med.

Ett annat problem som uppkommit är det med att lokalisera alla finansiella instrument i företaget, samt att hitta ett tillförlitligt värde på dem. En av bankerna tyckte att det var speciellt svårt att avgöra vad som ska tillhöra kategorin *Held for trading*. Vissa banker såg inte alls klassificeringen som ett problem, utan de tyckte att riktlinjerna för hur den skulle ske var mycket tydliga. Kategorin *Held to maturity* är en kategori där alla bankerna försökt att ha så lite som möjligt eller inga finansiella instrument alls. Denna kategori är försedd med vissa straffsanktioner om inte innehavet hålls kvar till förfall, något som bankerna inte ville råka ut för. En av bankerna har även helt valt bort *Available for sale* eftersom de valt att fokusera på att inte få volatilitet i sitt Egna kapital.

4.3.3 Verkligt värde

Många av en banks tillgångar har redan sedan tidigare redovisats till marknadsvärde. Sedan den första januari 1996 har banker varit tvungna att enligt Finansinspektionens regler lämna information om det verkliga värdet i sin redovisning. Denna information ska lämnas för samtliga finansiella tillgångar och skulder, oavsett om de redovisas i balansräkningen eller inte. Information om det verkliga värdet har enligt Finansinspektionen varit viktigt att lämna eftersom det visar företagets finansiella ställning. Det har även ansetts som väsentligt för användare av finansiella rapporter, då de med hjälp av det verkliga värdet kan se hur resten av marknaden bedömer utvecklingen av företaget. Tillvägagångssättet vid framtagandet av det verkliga värdet samt vilka antaganden som har gjorts har även varit tvunget att förklaras. (FFFS, 2003:11)

Hos bankerna uppkommer inga större problem med värderingen då det handlar om finansiella instrument som handlas på en aktiv marknad. Då något däremot inte handlas på en marknad uppkommer en del problem. Företaget måste kunna visa att det är ett riktigt värde de har tagit fram, något som ibland kan vara problematiskt. Då det inte finns någon marknad för instrumentet i fråga görs värderingen med hjälp av i förväg framtagna modeller.

De banker som har intresseföretag har (i enlighet med IAS 28) valt att marknadsvärdera även dessa, eftersom de då inte längre behöver använda den av många ansedda som så negativa, kapitalandelsmetoden.

4.3.4 Säkringsredovisning

I banker säkras nästintill samtliga transaktioner. Detta betyder inte att allt säkringsredovisas. Fastförräntad utlåning och upplåning är det som främst är föremål för säkringsredovisning hos banker. De flesta av bankernas kunder vill ha fast ränta på sina lån medan majoriteten av bankernas egen inlåning är av avistakaraktär och sker till rörlig ränta. För att motverka denna asymmetri ser de flesta banker det som nödvändigt att säkringsredovisa.

”Det är viktigt att resultatet inte svänger. Det är det alla strävar efter. Aktieägarna har ingen riktig kontroll på de nya reglerna och till och med analytikerna ligger efter. Med de nya reglerna är risken mycket större att det blir volatilitet och därför måste detta förklaras. Vi får en pedagogisk uppgift att förklara volatiliteten för sådana som inte förstår. Analytikerna är i en inlärningsprocess och ser fortfarande stor volatilitet i resultatet som något negativt.”

Vid säkringsredovisning finns för bankerna två alternativ att välja mellan, Säkring av verkligt värde och kassaflödessäkring.

Vid säkring av verkligt är det möjligt att säkra på två sätt, *One to one*- och *Portfolio hedge*. *One to one* innebär att pengarna har öronmärkts och varje transaktion kan urskiljas. Vid *Portfolio hedge* görs en ihopsamling av ett antal lån och dessa säkras sedan med ett gemensamt derivat. Vid säkring av verkligt värde svänger det Egna kapitalet efter marknadsvärdets fluktuationer. Vid kassaflödessäkring säkras de framtida kassaflödena. Derivatets värde bokförs här rakt in i Eget kapital. Enligt bankerna resulterar kassaflödessäkring i svängningar i Eget kapital som inte har någonting alls att göra med verkligheten. En av bankerna säger att de nästan helt avstår från kassaflödessäkring för att de tycker att det ger så besynnerliga effekter. De använder det endast på mindre poster eftersom de inte vill få ett konstigt värde på någon av de större posterna. En av bankerna påstod att det är mycket svårt att hålla isär säkring av verkligt värde och kassaflödessäkring och har därför valt att endast använda det ena. Åsikterna om vilken sorts säkringsredovisning som bäst hanterar en banks risker skiljer sig åt. Vissa anser att det är kassaflödessäkring som är det bästa, medan andra anser att kassaflödessäkring ger konstiga effekter på eget kapital och istället förordar säkring av verkligt värde. Samtliga banker var av uppfattningen att de gärna hade fortsatt med de säkringsredovisningsregler som tidigare gällde i Sverige.

Även om säkringsredovisning sker skapas en volatilitet. Skillnaden är dock att volatiliteten då visar sig i det Egna kapitalet istället för i resultatet. Bankerna vill inte gärna ha volatilitet i resultatet och gör därför så mycket som möjligt för att motverka det. En av bankerna tycker däremot att det är viktigare att försöka motverka volatiliteten i Eget kapital. Detta förklarar de med att:

”Volatiliteten i eget kapital ’går enbent’, eftersom bara den ena delen av transaktionen finns med. Då vi istället väljer att ha volatiliteten i resultatet så finns båda delarna med och den totala volatiliteten blir mindre. Priset man får betala är att den då blir i resultatet som ju är det som de som inte är insatta tenderar att titta mycket på.”

Volatiliteten i resultatet kommer således att bli mindre än den volatilitet som uppkommer i Eget kapital. De anser således att det är viktigare att försöka reglera svängningarna i Eget kapital eftersom volatiliteten i resultatet ändå inte kommer att bli så stor.

Med IAS 39 finns det inte längre en möjlighet att säkringsredovisa med hjälp av något annat än derivat. Bankerna brukade tidigare använda även andra instrument att säkra med, men nu finns alltså ingen valmöjlighet längre. Bankerna menar att IAS 39s nuvarande utformning skadar och försvårar deras riskhantering och kommer att öka riskerna i hela det finansiella systemet i Sverige. De tycker inte att det är tillförlitligt att endast förlita sig på derivat vid en säkring och anser att det är negativt att derivat nödvändigtvis måste användas vid säkringsredovisning. Bankerna menar även att de inte kan se någon självklar förklaring till denna begränsning.

Derivat måste enligt IAS 39 alltid marknadsvärderas, oavsett hur den säkrade posten är värderad. Tidigare skulle ett säkringsinstrument anpassa sig till den säkrade posten, men så är alltså inte fallet nu. Bankerna påpekar att detta skapar en falsk volatilitet i resultatet och således ger en dålig bild utåt. Det är enligt dem inte längre möjligt att matcha och spegla syftet med en säkringstransaktion.

En av bankerna påstod att säkringsredovisning enligt IAS 39 egentligen inte var möjlig för banker. De ansåg visserligen att det fanns vissa undantag, men huvudpoängen var att det krävs så detaljerad information i IAS 39, och denna information är omöjlig för en bank att tillhandahålla. Vid säkringsredovisning enligt IAS 39 måste företaget kunna motivera vad de ska säkra och varför de tror att det de tänkt säkra kommer att var effektivt. De måste undersöka om säkringen verkligen har en förmåga att skapa förändring i det verkliga värdet eller i

kassaflödena. Säkringen ska neutralisera motsvarande förändring i det verkliga värdet eller i kassaflödet hos den säkrade positionen (Ekesund, 2005).

4.3.5 Effektivitetsmätning för säkringsredovisning

För att bevisa att effektivitetskraven i IAS 39 uppnås måste företagen göra vissa tester. Företagen måste visa hur effektivitetsmätningen har gått till dels vid bildandetidpunkten men även hur mätningen ska ske framöver. Effektivitetstesterna ska göras kontinuerligt, och det finns olika metoder som kan användas för detta. Det finns inga klara regler i IAS 39 om hur effektivitetsmätningen rent tekniskt ska gå till, utan istället ser bankerna till US-GAAP som har metoder beskrivna för hur en effektivitetsmätning kan gå till. De vanligaste metoderna är *Dollar offset*, *Regressionsanalys* och *VaR*. CPA Journal (2003) återger dessa som följer.

- **Dollar-offset metoden**
Denna metod grundar sig på historiska värden. Den genererar ett antal scenarion som grundas på historiska priser och andra förändringar. Metoden jämför förändringar i säkring av verkligt värde och kassaflödessäkring med förändringar i derivatet och används antingen för att mäta period för period eller kumulativt. För att något ska ses som en perfekt säkring ska förändringen i värdet på derivatet exakt stämma med värdet på förändringen på den säkrade posten.
- **Regressionsanalys**
Detta är en statistisk metod. Förändringen på den säkrade posten är den beroende variabeln och förändringen i värdet på derivatet är den oberoende variabeln. Finns definitioner av X och Y ska ekvationen av detta bli negativ och bör ligga nära -1,0. Regressionanalysmetoden antar att en effektiv säkring är baserad på ett statistiskt antagande om en riskminimerande säkring.
- **Variability-Reduction, VaR**
VaR-metoden är nära besläktad med regressionsanalysmetoden. Skillnaden är att VaR metoden antar att den riskminimerande derivatpositionen är lika med den säkrade posten. Detta är *one-to-one* säkring. Om en *one-to-one* säkring är genomförd perfekt kommer

förändringen på derivatet att vara exakt likadan som på den säkrade posten.

Bankerna har valt att använda sig av någon av regressionsmetoderna eftersom de tycker de ger ett bättre utfall. Detta trots att de anser det som en mer arbetsam metod. En av bankerna poängterar att det egentligen skulle behövas ett system som känner av när ineffektivitet för en säkring närmar sig och som då kunde justera så att detta undviks.

Har regressionsanalysen, som är en procentsatsmetod, använts och det är relativt små belopp som säkrats, kan det ge ett missvisande resultat. För att en säkring ska vara effektiv ska den ligga inom intervallet 80-125 %. Är det små belopp kan det enligt en av bankerna falla ur systemet och visa sig oeffektivt, trots att det egentligen är en bra säkring.

4.3.6 Carve outs

Hösten 2004 kom det, från EU, förändringar reglerna som europeiska företag ska rätta sig efter. EU har inte ändrat något i IAS 39 utan de har helt enkelt tagit bort vissa delar som de inte tycker passar att användas i europeiska företag. De har bland annat tagit bort *fair value option* och vissa delar av bestämmelserna om säkringsredovisning. (World Stock, Derivate & Commodity Exchange, 2005) Diskussioner om IAS 39 har i flera år pågått mellan olika parter men ingen gemensam bild har kunnat uppnås. Eftersom 2005, då IAS 39 skulle börja tillämpas av europeiska företag, närmade sig och någon enighet ännu inte uppkommit var EU tvungna att agera. För att ändå kunna uppnå någon sorts gemensamt regelverk tillkom *carve-outs*. Det är enligt Europa kommissionen inte en lösning på problemet, som de egentligen hade föredragit, men det var ändå tvunget att bli så. Europeiska kommissionen har tänkt sig att dessa regler endast ska gälla tillfälligt och de försöker nu förmå IASB att ändra på de delar av IAS 39 som är borttagna i Europa för att de ska kunna godkänna hela IAS 39. Som det ser ut nu kommer IASB komma med ett nytt förslag i juni 2005 som eventuellt godkänns av EU under hösten 2005 och därmed börja gälla från årsskiftet 2005/2006.

Anledningen till EUs modifieringar uppkom var enligt bankerna att Frankrike protesterat. Den första ändringen uppkom eftersom de franska bankerna ville kunna använda en del av sin inlåning som säkring. Det gick så långt att Frankrikes president Jaques Chirac skrev brev till Europa kommissionen om att IAS 39 inte kunde godkännas som den då såg ut. En tillämpning av IAS 39 i sin dåvarande utformning hade inte varit bra för europeiska banker, och speciellt inte för de franska. Standarden skulle kunna ge stora kostnader då banker skulle bli tvungna att utföra kostsamma förändringar så som exempelvis en helt ny hantering av tillgångar och skulder samt förändringar i redovisningsystem. (World Stock, Derivate & Commodity Exchange, 2005). Detta resulterade i att EU lättade på reglerna för portföljsäkring. Den andra *carve-outen* uppkom för att chefen på Europeiska centralbanken, ECB startade en utredning (som enligt en av bankerna troligtvis var beställd av de franska bankerna). ECB menade att de inte kunde acceptera att marknadsvärdering av Egna skulder skulle vara möjligt, vilket var fallet med *fair value option* (World Stock, Derivate & Commodity Exchange, 2005). Det ledde till ett beslut om att vissa av skulderna nu inte får värderas till verkligt värde.

Det faktum att förändringarna med *carve-outs* kom så sent gjorde att det var oklart in i det sista hur saker och ting skulle göras, och planeringen inför införandet av IAS 39 blev komplicerad. Det fanns en vetskap om att det skulle kunna komma en förändring, men det var inte känt hur förändringen skulle se ut. Några av bankerna fick helt tänka om i sin värdering då förändringarna kom. Att IAS 39 inte är tillfredsställande i sin nuvarande utformning är samtliga bankers uppfattning. Eftersom samtliga tillgångar tas upp till verkligt värde medan endast vissa av skulderna gör det, blir det obalans. De enda skulder som får tas upp till verkligt värde är de som innehas för handel. Ett av företagen menade till och med att de "*lider*" av *carve-outs*.

4.3.7 Åsikter om IAS 39

En gemensam uppfattning är att IAS 39 definitivt ger mer utrymme för subjektiva bedömningar än vad tidigare svensk redovisning på detta område gjorde vilket motsäger EUs verkliga syfte med de internationella redovisningsprinciperna. EU vill att företag, även om de befinner sig i olika länder, ändå ska redovisa på samma sätt. För att det ändå ska råda någon sorts likhet banker emellan har de diskuterat en del med varandra om hur de tänkt göra. Detta för att de i så stor utsträckning som möjligt ska försöka att göra på liknande sätt eftersom de inte vill

att marknaden ska reagera på att de har gjort på skilda sätt. Bankerna tror dock att det kommer att dröja innan hela Sverige kommer fram till någon sorts konsensus om hur redovisningen ska gå till. De anser att:

”...det är väldigt svårt att tro att jämförbarheten företag emellan kommer att öka, varken mellan företag i Sverige eller i Europa. Den teoretiska grunden att alla ska ha lika redovisningsregler är bra, men IAS 39 är inte en enhetlig regel hur redovisningen ska gå till, utan istället ett stort antal möjligheter till olika sorters redovisning.”

Den generella uppfattningen är att de gamla redovisningsreglerna var bättre, eftersom det då inte fanns lika många valmöjligheter. Bankerna anser att bristerna i den nya standarden är så påtagande att det är svårt att visa ett rättvisande värde av den ekonomiska ställningen i ett företag. Bankerna är således kritiska mot möjligheten i IAS 39 att redovisa på så många olika sätt. Dels finns det en valmöjlighet mellan hur olika instrument ska klassificeras och dels vilken sorts redovisning som ska användas. En bank menar att IAS 39 egentligen inte är en regel utan en möjlighet till många olika redovisningar. Det är inte ett tydligt regelverk utan till stor del tolkningsbaserat.

”Redovisningen har tagit ett steg bakåt i och med IAS 39. Värderingen har glidit bort från, och speglar inte den ekonomiska verkligheten. Redovisning enligt IAS 39 kommer inte att ge en bättre bild av företaget. Den skulle dock kunna göra det, men det var om alla företag skulle göra likadant, och det kommer inte att ske nu. Standarden ger fler möjligheter att redovisa olika resultat än vad som fanns enligt de tidigare reglerna. Därför hade det varit mycket bättre om vi hade fått fortsätta med de gamla reglerna. De känner marknaden till väl och det är ett inarbetat och effektivt system. De nya reglerna kommer kanske i framtiden att bli bra, men det är under förutsättning att man klarar av att marknadsvärdera vilket inte är helt lätt.”

En bank tyckte att:

”Det skulle vara okej om man antog det nya förslaget från IASB, men de gamla reglerna är fortfarande mycket bättre.”

Andra banker ansåg däremot inte att det nya förslaget kommer att göra situationen så mycket bättre. Det som behövs, anser de är ett tydligare regelverk, vilket eventuellt tiden kommer att bidra till. När dessa regler fått gälla några år kan

eventuellt en praxis i redovisningen av finansiella instrument utvecklas. En bank uttryckte att:

”...det största problemet med att redovisa enligt IAS 39 är att det inte finns tydligt uttalat vad som ska gälla. Det ska vara en principbaserad standard, men trots det finns det massvis med regler. Detta gör att det uppstår en massa egendomligheter, ju fler regler det finns desto fler kryphål. Det är mycket lättare att kringgå en regel än en princip.”

Svenska Bankföreningen har riktat en stark kritik mot IAS 39. Den del de har störst kritik mot är säkringsredovisningen. Anledningen till detta är att de inte tycker att den ger en rättvisande bild av en banks resultat och ställning. Vid redovisning enligt IAS 39 anser de inte att det för en bank blir möjligt att följa bestämmelsen om att visa en så rättvisande redovisning som möjligt. De anser att standarden gör att den ekonomiska innebörden av affärer visas på ett dåligt sätt. I Svenska Bankföreningens skrivelse (2002) står även att verksamheten hos bankindustrin över hela världen kommer att lida allvarliga skador av IAS 39. De har framfört stark kritik mot att standarden är så påverkad av amerikanska förhållanden och amerikansk redovisningspraxis och att detta inte kan tillämpas på de företag som finns i Europa.

De svenska bankerna är mycket besvikna på Finansinspektionens agerande i IAS 39 frågan. De hade tyckt, och väntar fortfarande på att Finansinspektionen ska säga vad de tycker, och informera om hur de ställer sig till olika alternativ. Enligt bankerna har den svenska Finansinspektionen inte varit lika effektiv som många andra länders motsvarigheter. Något som många av bankerna tog upp var Danmarks motsvarighet till Finansinspektionen. Dessa har kontinuerligt meddelat de danska företagen exakt vad de tycker, och anser att företagen bör och inte bör göra.

Den detaljrika information som IAS 39 kräver leder till att allt som görs måste dokumenteras. Detta leder i sin tur till att reflektioner angående säkringsredovisning måste göras redan vid övervägandet av en möjlig affär. IAS 39 har lett till att vissa av bankerna har avstått från transaktioner på grund av att de skulle ge underliga bokföringseffekter. Detta har lett till ökade administrationskostnader. Transaktionerna i sig har egentligen inte varit besynnerliga, men de har medfört underliga resultateffekter. En av bankerna hade minskat en hel del på de derivat som används vid upplåning och istället gjort fler externa transaktioner, vilket har lett till en ökad motpartsrisk. Något som också

lett till fler externa transaktioner är att det inte längre är möjligt att flytta överskott från en del av organisationen, för att täcka en förlust i en annan. Tidigare var det möjligt att kvitta förluster någonstans i organisationen med vinster i en annan del, men detta är med IAS 39 inte möjligt. Flera av de andra bankerna påpekade även de att de nu varit tvungna att tänka om gällande vilka transaktioner som ska göras. Alla vill, om möjligt, undvika de underliga resultateffekter som skulle kunna uppkomma.

Resultatsvängningarna i alla företag kommer med IAS 39 att öka, och det kommer att bli svårt för exempelvis analytiker att i början förstå exakt vad dessa beror på. Resultatet kan påverkas av orsaker som kan vara svåra att förstå. Är det en riktig volatilitet som beror på öppna ränteriskpositioner, eller är det volatilitet på grund av underliga värderingsmodeller, säkringsredovisning eller liknande? Hur analytiker och intressenter ska kunna skilja på vilka förändringar som är relevanta och vilka som inte är det är en av de stora frågorna. Då bankerna frågades om och vad de ansåg som positivt med IAS 39 så var det att det är ett regelverk som är lika i alla länder, uniformiteten i IAS 39 upplevdes som bra. Även att värdering av in- och utlåning till verkligt värde nu är möjlig, ses av bankerna som ett steg i rätt riktning. Men även om det finns enstaka positiva sidor så anser bankerna ändå att det är övervägande negativt att redovisa finansiella instrument enligt IAS 39.

”Det är svårt att se vad IAS 39 tillför som upplysning för läsaren, hur man ska förstå redovisningen på ett bättre sätt. Det går inte att säga att världen har blivit bättre i och med IAS 39, snarare tvärtom.”

4.4 Kapitelsammanfattning

Samtliga svenska företag har påbörjat förberedelsearbetet med IAS 39 i tid och ansåg sig så väl förberedda som de kunde vara. Alla ändringar och osäkerheten som hela tiden rådit har dock setts som ett stort problem. Vid klassificeringen av de finansiella instrumenten ansåg industriföretagen och investmentbolagen inte att det uppkom några större problem, medan bankerna i vissa fall ansåg att det kunde vara oklart vilken kategori vissa instrument skulle tillhöra.

Industriföretagen och bankerna påpekar att de ogärna vill ha stora svängningar i resultatet. De använder sig därför av säkringsredovisning på vissa poster och transaktioner. Säkringsredovisning enligt IAS 39 har dock omfattande effektivitets- och dokumentationskrav, något som av de flesta företag ses som

problematiskt. Industrieföretagen anger att motverkandet av svängningarna inte kan ske till vilket pris som helst. Investmentbolagen undviker gärna säkringsredovisning helt.

Bankerna har redan sedan tidigare redovisat stor del av sina finansiella instrument till verkligt värde. Detta är dock nytt för framförallt industrieföretagen. Bankerna är tveksamma till om det verkligen ger ett mer rättvisande värde genom att göra på detta sätt. Nästan samtliga av de icke-finansiella företagen anser däremot att det verkliga värdet ger ett mer rättvist värde av företagets ställning, eftersom det är det faktiska värdet av företaget som då visas för marknaden.

En effekt av övergången till att redovisa enligt IAS 39 är att företagen har varit tvungna att tänka om avseende det sätt på vilket de gör affärer. Detta görs till största delen för att i så stor mån som möjligt undvika volatilitet. Ett stort problem som samtliga företag såg var att ovissheten gällande IAS 39 hela tiden varit stor, då den ändrats så många gånger.

5 Slutdiskussion

5.1 Inledning

Detta kapitel inleds med en sammanfattning av de resultat som framkommit av studien. Forskningsfrågan kommer att besvaras och studiens teoretiska bidrag förklaras. Det kommer även att göras en reflektion över det gångna arbetet, med kommentarer kring utförandet av studien. Avslutningsvis kommer förslag till andra studier, som identifierats inom området, att presenteras.

5.2 Forskningsfrågan besvaras

I detta avsnitt besvaras slutligen forskningsfrågan: *Hur förhåller sig svenska företag, efter första januari 2005, till redovisning av finansiella instrument enligt IAS 39?* I studien framkom att det råder delade meningar rörande frågan om IAS 39 är bättre än de tidigare gällande rekommendationerna när det gäller redovisning av finansiella instrument. Vilka svar som erhålls av företagen beror dels på inom vilken bransch de verkar, men även i vilket samband frågan ställs. De flesta företag tycker visserligen att tanken med en harmonisering av redovisningsregler i Europa är bra. Även grundtanken med att visa det verkliga värdet ut till marknaden anses i de allra flesta fall som positivt. Här rådde dock en del delade meningar –som inte enbart var branschspecifika. Generellt gällande för företagen i denna studie är att de inte gillar utformningen av nuvarande IAS 39.

Samtliga företag anser att ett av de största problemen med IAS 39 är att den är föremål för så mycket ändringar. Det faktum att den är ostabil har både försvårat förberedelsearbetet och minskat förtroendet för att de regler som nu gäller kommer att hålla i sig länge till. Den osäkerhet med IAS 39 som fortfarande råder gör arbetet onödigt svårt. Speciellt de *carve-outs* som EU gjorde i regeln under hösten 2004 har orsakat en hel del huvudbry. Samtliga företag anser att genom att ta bort möjligheten till att marknadsvärdera alla tillgångar och skulder, förloras

mycket av de påstådda fördelarna och det är tveksamt om ett mer rättvisande resultat visas till marknaden. En gemensam åsikt bland både finansiella och icke-finansiella företag är att en marknadsvärdering av alla finansiella instrument skulle ge marknaden en bättre bild av företagens ekonomiska ställning och resultat än vad den nuvarande versionen av IAS 39 gör. Företagen, och då framförallt bankerna, väntar nu på den omgjorda versionen från IASB som eventuellt godkänns av EU under hösten 2005. Denna version är något av ett mellanting mellan den som gäller nu och IASBs grundversion med det riktiga *fair value option*. Företagen anser att det skulle vara positivt om den godkändes, men det är ändå inte helt bra.

En annan orsak till den starka kritiken mot IAS 39 är att den är så påverkad av amerikanska förhållanden och det regelverk som gäller i USA. Svenska företag anser inte att det går att jämföra dessa två länders redovisningssituation och således blir det mycket misslyckat då en redovisning baserad på dessa förhållanden ska gälla i Sverige. I Sverige har vi traditionellt haft en redovisning som till mångt och mycket är baserad på principer och god redovisningssed. I USA däremot fokuseras på regler, och ofta specifika sådana. Svenska företag anser inte att mer regler ger en bättre redovisning eller förebygger redovisningsskandaler. De anser tvärtom att det med det nya redovisningssystemet kommer att bli lättare att fuska. De menar att det principbaserade systemet var bättre eftersom det är svårare att undgå en princip än en regel.

Företagen anger även att eftersom det skiljer så pass mycket mellan IAS 39 och vad som tidigare gällde på detta område inom redovisningen måste de lära sig att tänka i nya banor. Även om företagen själva säger att de inte har ändrat på sättet att göra affärer efter övergången till IAS 39, så framkommer det att de numer utför ett stort extraarbete i att utvärdera olika alternativa transaktioner. Detta eftersom det vid vissa transaktioner kan uppkomma underliga resultateffekter. Många företag har därmed efter implementeringen av IAS 39 ändrat på sitt sätt att göra affärer, vilket ju inte ska vara en effekt av en redovisningsprincip.

Värt att notera är att bankerna tycker att det är deras bransch som påverkas mest av IAS 39 samtidigt som investmentbolagen anser att det är de som gör det. Investmentbolagen menar att eftersom nästan alla deras tillgångar består av aktierelaterade innehav, och dessa nu måste marknadsvärderas, så har de ett mycket hårt jobb framför sig. Bankerna menar att de drabbas mest eftersom IAS 39 inte alls passar att användas på just banker i sitt nuvarande skick. De anser bland annat att reglerna om säkringsredovisning inte är gjorda för att passa in på deras typ av verksamhet. Den detaljrika information som krävs anses som alldeles

för svår för en bank att ta fram. En av bankerna menade till och med att det var omöjligt för en bank att säkringsredovisa enligt de krav som den nuvarande IAS 39 förordar. Banker har under flera års tid (via Svenska Bankföreningen) arbetat fram förslag på olika ändringar i regeln, för att den ska kunna passas och användas även på banker. Trots detta har de inte ännu lyckats övertyga IASB att ändra regeln på det sätt de vill.

Bankerna hade arbetat mer än de icke-finansiella företagen med frågor kring IAS 39 och upplevdes under intervjuerna som mer kunniga inom området. De erkände att de "samarbetat" en del, och diskuterat många alternativa lösningar med varandra. Det upplevdes dock ändå en skillnad i hur de olika bankerna såg på IAS 39 och hur de valt att förhålla sig till och lösa de problem som uppkommit. Även investmentbolagen hade samarbetat med varandra och bestämt sig för ett gemensamt sätt att lösa vissa typer av transaktioner eller situationer. Anledningen till detta angav de var att IAS 39 är en så pass ny regel och eftersom det inte finns någon tidigare praxis att tillgå, skulle marknaden börja undra om de märkte att liknande företag gjort på skilda sätt. Även industriföretagen erkände att de sneglade på varandras redovisningar och delårsrapporter för att få idéer och hjälp med tolkningar. Dessa hade dock inte haft något utpräglat samarbete.

När det gäller utvecklingen till att redovisa allt fler poster till verkligt värde så är generellt sett industriföretagen och investmentbolagen, det vill säga de icke-finansiella företagen, positiva till detta medan bankerna är negativa. Investmentbolagen anser att värdering till verkligt värde är bra eftersom det gör att deras egna kapital kommer närmare substansvärdet. Eftersom substansvärdet är det värde de jobbar efter och även det deras aktieägare och intressenter ser till då de ska se till företagets ekonomiska ställning så upplevs det som att redovisningen tar ett steg i rätt riktning med IAS 39. De anser att marknadsvärdering bidrar till en mer intressant redovisning. Anledningen till att de ändå inte är helt nöjda är att de inte får ta upp alla finansiella instrument till marknadsvärde i redovisningen. Redovisningen och substansvärdet stämmer därför inte helt överens. Även de flesta industriföretag tycker att principen med att visa det verkliga värdet på finansiella instrument är bra. De anser att det faktum att det faktiska värdet visas ger en mer rättvis bild av företagets resultat och ställning.

Det merarbete som implementeringen av IAS 39 har gett, och även i framtiden kommer att ge, ses av samtliga företag som en av de största effekterna med övergången. Det tar tid för redovisningsansvariga att sätta sig in i alla nya regler och även att få alla övriga medarbetare ute i organisationen att förstå och tänka på ett nytt sätt. Den ökade volatiliteten i resultatet är något som oroar, och eftersom

aktieägare rent allmänt inte förväntas se till något annat än resultat, går mycket extraarbete ut på att minska denna. Investmentbolagen menade dock att de egentligen inte bryr sig så mycket om volatiliteten i resultatet eftersom både de och deras intressenter fokuserar mer på substansvärdet. Samtliga företag anser att det är negativt att så mycket med IAS 39 hänger i luften, och att många frågor ännu inte har några klara svar.

5.3 Bidrag till teorin

Även om åsikterna om redovisning till verkligt värde går isär hos svenska företag så anser samtliga av de undersökta företagen att IAS 39 i sin nuvarande form är mer negativ än positiv. Även om denna studie inte har undersökt andra länder än Sverige så verkar det som om det finns kommunikationssvårigheter mellan EU och de europeiska företagen. Kan detta bero på det faktum att EU helt enkelt valt IASBs regler eftersom det inte finns några andra internationella regelverk att tillgå? IASB ser, som tidigare nämnts, mycket till FASB och har utvecklat sitt regelverk efter de amerikanska reglerna. Istället för att utgå från ett amerikanskt synsätt och amerikanska förhållanden så borde EU, tillsammans med IASB, utveckla en typ av reglering som fungerar bättre att använda på europeiska företag. De borde lyssna mer på företagens åsikter och starta upp någon sorts verksamhet för att kunna tillgodose dessa bättre.

Utvecklingen av reglering och redovisningsstandarder i världen kan ses som en effekt av krav på förändringar i företags beteende som önskas av staten, marknaden och diverse föreningar. Ny reglering uppkommer därför ofta som en reaktion på finansiella kriser av olika slag, som till exempel var fallet med Kreuger kraschen. Det betyder att ofta så måste det till en finansiell kris av något slag för att en ny regel ska uppkomma eller en standard förändras. Borde det egentligen inte vara så att regleringen förebygger finansiella kriser? Detta är vad författarna anser måste åstadkommas, men frågan är hur det på bästa sätt ska kunna ske.

Den tidigare nämnda modellen från Streeck & Schmitter (1985) av "*Kampen om kapitalet*" kan även tillämpas för att utreda vem i samhället som bör ha ansvar över redovisning och utveckling av redovisningsstandarder. Bör regleringen vara styrd av stat, marknad eller föreningar? (I detta fall ses EU som likställd med staten) Det som först måste utredas är varför det är så att reglering främst uppkommer efter kriser. Är det så att marknaden har för mycket makt över regleringen, eller kanske staten? Vore det bättre om fokus i modellen låg på

diverse föreningar. Med föreningar menas exempelvis revisorer, redovisare, finansanalytiker, journalister och investerare.

Jönsson (1991) skriver om flera exempel som visar på att reglering av redovisning har visat sig vara som mest effektiv då den är baserad på praktik och inte teori. Han tar upp fall då regleringen nått framsteg genom att föreningar haft en diskussion om frågor som berör allmänheten, som till exempel om kapitaltäckningsregler eller vilket ansvar som ska ligga på vilka av en befolknings olika generationer. Av detta kan en slutsats dras om att Sverige måste få in marknaden och allmänheten mer i redovisningen. Det skulle bli svårare rent moraliskt för ett företag att manipulera med siffror om redovisningen fick en större roll i samhället och blev ett allmänt samtalsämne, det vill säga att det skapades en offentlig debatt. Regleringen skulle sedan utvecklas utifrån denna vilket borde hjälpa till att förebygga kriser av olika slag. Det mest effektiva sättet att få fram ett önskat beteende hos företag borde vara att locka fram ett frivilligt agerande. Om regleringen skulle utgå från den offentliga debatten skulle det skapas en gräns för vad som sågs som moraliskt tillåtet och staten hindras således från att helt ta över makten över redovisningen. Detta skulle eventuellt kunna göra att många av de som vill manipulera med redovisningen skulle komma av sig, innan de har nått så långt att det lett till en kris

Denna studie har visat att många forskare tror att allmänheten nu börjar bli alltmer intresserade av redovisningen och dess effekter. Vid intervjuerna av svenska företag visade det sig dock att redovisningsansvariga hade relativt lite förtroende för kunskaperna hos både sina aktieägare och hos finansanalytiker och journalister. Om det är som företagen tror måste således intresset hos den svenska marknaden öka för att en offentlig debatt ska bli möjlig. Detta är dels upp till företagen att ordna. De måste bidra med en mer informativ och tilltalande redovisning så att även "vanliga" aktieägare kan se ett intresse i och använda sig av den. Det visade sig under några av intervjuerna att de redovisningsansvariga egentligen skrev den information de hade om redovisningsreglering, endast till analytikerna. Många av respondenterna trodde inte att aktieägarna brydde sig alls om denna information.

För att minska finansiella kriser måste redovisningen vara dynamisk och utvecklas kontinuerligt, innan det går så långt att en kris uppkommer. Regleringen kring redovisningen måste följa med den snabba utvecklingen i samhället och inte bara vara en reaktion på att nåt gått snett. Olika föreningar borde således få ett ökat inflytande i redovisningsregleringen och det borde skapas någon typ av samarbete mellan staten, föreningar och marknaden i Sverige. Denna nya "institution" skulle

sedan bevaka och utvärdera utvecklingen av redovisningsreglering. Det är förstås svårt för ett så litet land som Sverige att påverka IASBs och EUs beslut utan fokus borde ligga på att kartlägga och uppmärksamma inom vilka områden det behövs förändringar, samt att driva den offentliga debatten framåt. Detta samarbete kan leda till att engagera fler i den aktuella redovisningsdebatten samt ge de olika professionerna inblick i vad andra grupper anser, och hur de tänker.

Genom att involvera en större del av de svenska föreningarna i regleringen kan debatten komma att bli mer tillgänglig för svenska folket. Debatten skulle representera en större del av Sverige vilket kan leda till att kunskapen om redovisningen kan öka. Det är som sagt svårt för ett så litet land som Sverige att påverka IASBs och EUs beslut, men en god start kan vara att skapa en diskussion och således åtminstone ha en gemensam åsikt att komma med. En åsikt som representerar både Sveriges marknad, stat och föreningar.

5.4 Reflektioner över studien

Denna studie har haft ett induktivt förhållningssätt och en generalisering av empirin har således gjorts. Det kan naturligtvis ifrågasättas huruvida studien kan vara föremål för generalisering. Undersökningen baserar sig på nio företag så det kan inte hävdas att en helhetssyn från Sveriges företag har erhållits. Om mer tid hade funnits hade fler företag studerats, men i denna studie har det funnits en tidsbegränsning. För att få en studie av samma kvalitet som denna hade det inte varit möjligt att genomföra fler än de nio gjorda intervjuerna. De utvalda företagen anses dock representera en betydande del av de företag i Sverige som har påverkats av IAS 39.

De personer som valts till intervjuerna var de med den bästa kunskapen om IAS 39 i företagen. Personer med de bästa kunskaperna om IAS 39 hos företagen var de enda som var aktuella för studien eftersom stor vikt hat lagts vid att få fram ett så bra och generaliserbart material som möjligt att utgå från. De undersökta företagen har alla sina huvudkontor i Stockholm. Samtliga intervjuer har således varit tvungna att genomföras där, varför mycket tid gick åt till detta. I ett senare skede skulle det även vara intressant att intervjua andra personer i företagen. Som läget ser ut idag hade det dock inte varit motiverat att genomföra intervjuer med personer på andra befattningar. Detta eftersom IAS 39 är ett så pass nytt område och kunskapen om detta i svenska företag är relativt begränsad.

Intervjuerna genomfördes i kvartalsskiftet och många av företagen hade sina bolagsstämmor och kom ut med sina delårsrapporter just den veckan. Men trots detta har de ändå tagit sig tid och det har inte uppfattats som att de var stressade eller egentligen inte hade tid att ställa upp på intervjuer. Något som var överraskande var hur intressant och roligt de flesta av dem tyckte att det var att prata och berätta om dessa frågor. Samtliga respondenter har även efter intervju konstaterats vara de bästa att prata med gällande IAS 39.

I denna studie har inga faktiska observationer gjorts om exempelvis hur företagens redovisning, riskexponering och ställning hos intressenterna har påverkats. Således har undersökningen utgått från att de svar som erhållits i intervjuerna stämmer överens med vad som faktiskt gäller. De förändringar eller problem som inte påpekats i intervjuer eller årsredovisningar har därför inte heller behandlats. Undersökningen har helt utgått från den syn som respondenterna haft.

I efterhand har konstaterats att det i början av studien inte var nödvändigt att lägga så stort fokus på att hitta relevant forskning till litteraturgenomgången. Eftersom IAS 39 är ett nytt område finns det inte heller så mycket tidigare forskning att tillgå. Det är även en pågående förändringsprocess så det har inte funnits mycket litteratur som direkt behandlar det valda området. Senare i studien beslutades att det istället var bättre att studera områden som redovisningsutvecklingen och vad redovisningens roll i samhället bör vara. Här gjordes också ett val om att fokusera upplägget på studien efter det material vi fått in genom intervjuerna. Att intervjuerna genomfördes så pass tidigt i studien visade sig därför nu i efterhand som mycket positivt.

5.5 Förslag till fortsatta studier

Denna undersökning behandlar ett nytt område inom redovisningen vilket har gjort att det uppkom nästan lika mycket nya frågor som svar under genomförandet. Eftersom IAS 39 är en pågående förändringsprocess har flera områden som kan vara intressant att studera i framtiden framkommit.

Många företag upplevde att det var brist på kunskap inom IAS 39 området. Eftersom regeln är ny för alla i Sverige så ansåg de inte att de hade någon som kunde svara på alla deras frågor. Det finns inte heller någon inarbetad praxis på området vilket ger utrymme för egna tolkningar och förslag på redovisningslösningar. Det har i intervjuerna framkommit att förvånansvärt

många företag diskuterat sin redovisning med varandra. Ett förslag på fortsatt forskning kan vara att analysera hur detta kommer att påverka redovisningspraxis på området. Vilka är det egentligen som skapar redovisningspraxis i Sverige? Det kan även undersökas hur det faktum att företagen samarbetar för att tolka standarden på samma sätt och uppvisa liknande redovisningar kommer att påverka relevansen i att jämföra olika redovisningar?

IASB håller nu på att arbeta fram en omgjord version av IAS 39. Förändringen utgör en ny version av *fair value option* och görs för att EU ska kunna godkänna standarden i sin helhet. Förslaget kommer att läggas fram under maj 2005 och eventuellt godkännas av EU senare under hösten. Vad händer om och när de nya förslagen godkänns? Anser svenska företag att förändringen är positiv eller negativ? Även om förändringen kommer att innebära att IAS 39 kommer ett steg närmare det ursprungliga *fair value option* så når det inte ända fram. Svenska företag kommer i fall att förslaget godkänns inte att behöva göra någon årsredovisning alls enligt de regler som gäller nu. Betyder det att delar av arbetet som lagts ner under detta år varit onödigt?

Då denna studie är en bred empirisk undersökning kan ett förslag vara att mer ingående studera ett företag. Regeln är mycket komplex och det finns många områden att inrikta sig och fördjupa sig på. Ett område som skapat många frågetecken är säkringsredovisning. Det skulle kunna göras en fallstudie där ett företags riskexponering med redovisning enligt IAS 39 studeras och analyseras. Hur har riskexponeringen påverkats av att företaget på grund av de höga dokumentations- och effektivitetskraven i IAS 39 inte alltid kan använda sig av säkringsredovisning.

Under intervjuerna har det framkommit att företag ser förklaringsproblem i den ökade volatiliteten som IAS 39 bidrar till. Något annat som kommit fram är att företag inte har speciellt stort förtroende för sina aktieägares kunskaper inom redovisning. Det skulle vara intressant att undersöka hur mycket den genomsnittliga aktieägaren egentligen vet om dessa områden. Det krävs ett intresse och mycket arbete för att sätta sig in i och förstå de effekter som redovisningsregler kan få. Bryr sig aktieägare överhuvudtaget om redovisningsregler och de förklaringar som skrivs i årsredovisningar, eller skrivs informationen i årsredovisningar endast till analytiker?

Framförallt bankerna uttryckte ett missnöje med analytikens kunskaper om vilka redovisningsregler som gäller och vilka effekter dessa har på redovisningen och

resultatet. Hur mycket vet analytiker egentligen och hur påverkar deras eventuella okunskap marknaden? Vad är orsaken till att de inte kan mer?

Något som visserligen kan vara svårt att undersöka men som vore mycket intressant är om IAS 39 verkligen är så mycket mer arbetskrävande än de tidigare svenska redovisningsreglerna. Eller kan det vara så att det bara är för att det är nytt och skiljer sig så pass mycket från vad som tidigare gällde i Sverige som det ställer till med problem?

Marknadsvärdering av finansiella instrument då det inte finns någon aktiv marknad är en fråga som idag skapar problem ute i företagen. Hur bra är egentligen de olika värderingsmodeller som måste användas för att få fram marknadsvärden? Det vore intressant att genomföra en studie som undersöker huruvida användningen av diverse värderingsmodeller ger en tillförlitlig information om det verkliga värdet eller ej.

Övriga områden av intresse kan även vara att på olika sätt se till

- IAS 39s påverkan på företag i andra länder än Sverige
- Om kostnaden för IAS 39 motsvarar nyttan med att få en mer jämförbar redovisning inom EU
- Om de höga dokumentationskraven innebär att företag tvingas ägna tid åt att redovisa uppgifter som egentligen inte är relevanta

Under studiens gång har många problem identifierats och diskuterats. Respondenterna har givit sin syn på hur de tror att dessa problem kommer att påverka dem i framtiden. Det vore således även intressant, att om en tid framöver, följa upp problemen i denna studie och se om företagen blivit påverkade på det sätt de tidigare trodde.

6 Källförteckning

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj, (1998) *Tolkning och reflektion - Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur, Lund

Atlas Copcos delårsrapport januari-mars 2005 samt årsredovisning 2004

Artsberg, Kristina (2004) “Arguments pros and cons the extension of the application of IAS/IFRS to the local level”. *European Accounting Association 27th Annual Congress*, University of Economics, Prag 1-3 april 2004

Axelman, Lennart, Phillips, Dan & Wahlquist, Ola (2003) *IAS/IFRS 2005 -en jämförelse mellan International Accounting Standards och Redovisningsrådets rekommendationer*. Ernst & Young, Stockholm

Barlev, Benzion & Haddad, Joshua Rene (2003) “Fair Value Accounting and the Management of the Firm”. *Critical Perspectives on Accounting*, nummer 14, sidan 383-415

Combes-Thuelin & Escaffre (2004) “Financial Reporting Practices in the European Banking Sector: Financial instruments and Fair Value”. *European Accounting Association 27th Annual Congress*, University of Economics, Prag 1-3 april 2004

Deloittes hemsida,
http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D32820,00.html10
april 2005

Ekesund Magnus, Manager Financial Services KPMG, Seminarium: *IAS 39 i praktiken*, 6 april 2005

Ekonomisk Litteratur, Sveriges största företag, <http://www.largestcompanies.com>,
12 april 2005

Eriksson, Lars Torsten & Wiederheim- Paul, Finn (2001) *Att utreda, forska och rapportera*. Lagerblads Tryckeri, Karlshamn

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder, 19 juli 2002. Europeiska Unionens officiella tidning (2005) Uppdaterad 31 januari 2005

Europeiska Unionen (2004-12-31) *IAS 32 Finansiella instrument: Upplýsningar och klassificering*. Europeiska Unionens officiella tidning, L 393

Europeiska Unionen (2004-12-09) *IAS 39 Finansiella instrument: Redovisning och värdering*. Europeiska Unionens officiella tidning, L 363

FASB Financial Accounting Series, nummer 109-A, 18 November, 1991

Fearnley, Stella, Hines, Tony & McBride, Karen (2004) "The influence of US regulatory "lemons" on enforcement strategies for financial reporting: The case of the UK Financial Reporting Review Panel". *European Accounting Association 27th Annual Congress*, University of Economics, Prag 1-3 april 2004

Finansinspektionens hemsida, FFFS 2003:11 Bilaga 4 sidan 88 punkt 77-87,
http://admindev.fi.se/upload/30_Regler/10_FFFS/2003/FFFS0311.pdf

Föreningssparbankens årsredovisning 2004 samt delårsrapport januari-mars 2005

Handelsbankens årsredovisning 2004 samt delårsrapport januari-mars 2005

Hernandéz, Fransiscio Gabriel Hernández (2003) "Hedge Accounting: What's the Problem with IASC Standards". *The Journal of Corporate Accounting & Finance* sidan 73-84

Hodge, Frank & Pronk, Maarten (2004) "The Use of Online Quarterly and Annual Report Information: Who Uses What and When?". *European Accounting Association 27th Annual Congress*, University of Economics, Prag, 1-3 april

Industrivärdens årsredovisning 2004, bokslutsrapport 2004 samt delårsrapport januari-mars 2005

Investors årsredovisning 2004 samt delårsrapport januari-mars 2005

Jacobsen, Dag Ingvar (2002) *Vad, hur och varför?, om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Studentlitteratur, Lund

Jones, Richard C. & Venuti, Elisabeth K. (2005) "Accounting and Reporting for Financial Instruments: International Developments". *CPA Journal*, februari 2005 sidan 30-33

Jönsson, Sten (1991) "Role making for accounting while the state is watching". *Accounting, Organizations and Society*, nummer 16, sidan 521-546

McBarnet, D & Whelan C, (1992) "Regulating Accounting: Limits in the law" *Accounting and the Law*, London: Prentice Hall

Nordeas årsredovisning 2004 samt delårsrapport januari-mars 2005

Patel, Runa & Davidsson, Bo (1994) *Forskningsmetodikens grunder, att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur, Lund

Puxty, A.G. & Willmot, Hugh C. & Cooper, David J. & Lowe, Tony (1987) "Modes of regulation in advanced capitalism: locating accountancy in four countries". *Accounting, Organizations and Society*, No 3, 1987, s. 273-291

Remlein, Marzena (2004) "Harmonisation of Polish Accounting Law with International Accounting Standards in the area of Financial Instruments". *European Accounting Association 27th Annual Congress*, University of Economics, Prag, 1-3 april

SCAs årsredovisning 2004 samt delårsrapport januari-mars 2005

Scanias årsredovisning 2004 samt delårsrapport januari-mars 2005

SEBs årsredovisning 2004 samt delårsrapport januari-mars 2005

Svenska Bankföreningen, *Svenska bankers oro beträffande EU:s implementering av internationella redovisningsregler*. 4 november 2002

Torgander, Anders (2005) KPMGs hemsida, <http://www.kpmg.se>, 10 april 2005

Wahlström, Gunnar (2000) *Nya förutsättningar för reglering av externredovisning, en praxisundersökning mot bakgrund av finansiella instrument*. Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

Willmott, Hugh C., Puxty, Anthony G., Robson, Keith, Cooper, David J. & Lowe, E. Antony (1992) "Regulation of Accountancy and Accountants: A Comparative Analysis of Accounting for Research and Development in Four Advanced Capitalist Countries". *Accounting, Auditing & Accountability Journal.*, No 2, 1992, s. 32-56

World Stock, Derivate & Commodity Exchange IAS 39 Financial instruments: recognition and measurement, http://www.exchange-handbook.co.uk/news_story.cfm?id=50122, 13 april 2005

Bilaga 1. Intervjuade företag

Atlas Copco CMT Sweden AB (2005-04-28)

Redovisningschef, Annica Suarez
Group Treasury Center

Föreningsparbanken AB (2005-04-25)

Redovisningsspecialist inom koncernredovisning, Henrik Bonde
Koncernekonomi

Industrivärden (2005-04-29)

Head of Finance, Claes-Göran Pettersson
Accounting and Control

Investor AB (2005-04-29)

Accounting and Cost Management, Anna Troedsson
Corporate Accounting

Nordea (2005-04-27)

Head of Treasury Analysis Center, Gunilla Domeij-Hallros
Senior vice President

Svenska Handelsbanken AB (2005-04-27)

Chef för kapitaltäckning och redovisning, Niklas Grip

Skandinaviska Enskilda Banken, SEB (2005-04-26)

Regelverksansvarig på redovisning och kapitaltäckningsområdet
Mikael Holmberg

Scania (2005-04-26)

Treasury Risk Management, Pia Herrala
Group Accounting

Svenska Cellulosa Aktiebolaget, SCA (2005-04-28)

Treasury Control Manager, Marie Wallenborg
Finance